Αναπνευστικά νοσήματα και Πνευμονική Υπέρταση

Σταγάκη Ελένη
Πνευμονολόγος - Επιμελήτρια Β’
Σισμανόγλειο ΓΝΑ

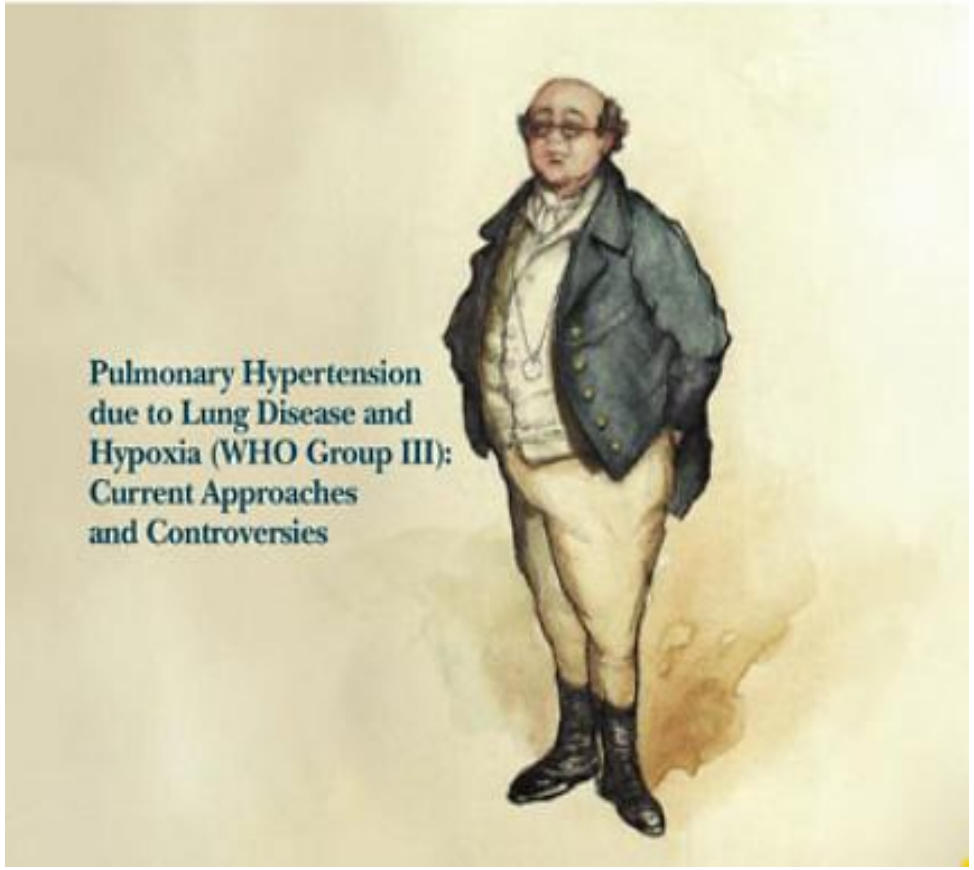

No conflicts of interest

Περιεχόμενα

1. **Χαρακτηριστικά ΠΥ – Παθοφυσιολογικοί μηχανισμοί**
2. **Αναπνευστικά νοσήματα που εμφανίζουν ΠΥ**
   - **COPD**
   - **IPF**
   - **CPEF**
   - **Hypoventilation sd- Sleep Disorders**
   - **Sarcoidosis**
   - **Έκθεση σε υψόμετρο**
3. **Γενικές Αρχές- Συμπεράσματα**

ΚΛΙΝΙΚΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΟΝΙΚΗΣ ΥΠΕΡΤΑΣΗΣ

NICE 2018

1. Πνευμονική Αρτηριακή Υπέρταση (ΠΑΥ)

1.1 Ιδιοπαθής ΠΑΥ
1.2 Κληρονομική ΠΑΥ
1.3 Προκαλούμενη από φάρμακα και τοξίνες
1.4 Σχετιζόμενη με
- 1.4.1 Νοσήματα του συνδετικού ιστού
- 1.4.2 Λοίμωξη από HIV
- 1.4.3 Πυλαία Υπέρταση
- 1.4.4 Συγγενείς καρδιοπάθειες 1.5.5
- 1.4.5.Σχιστοσωμίαση

1.5 ΠΑΥ με μακροχρόνια αγγειοδραστικότητα
1.6 Φλεβοαποφρακτική νόσος- πνευμονική τριχοειδική αμαγγειωμάτωση (PVOD/PCH)
1.7 Εμμένουσα Πνευμονική Υπέρταση νεογνού

2. ΠΥ λόγω αριστερής καρδιακής νόσου

1. ΠΥ λόγω Κ.Αν. με διατηρημένο EF
2. ΠΥ λόγω Κ.Αν. με ελαττωμένο EF
3. Βαλβιδοπάθειες
4. Συγγενείς μετατριχοειδικές αποφρακτικές βλάβες

3. Πνευμονική Υπέρταση (ΠΥ) λόγω αναπνευστικών νοσημάτων και/ή υποξία

3.1 Αποφρακτικά πνευμονικά νοσήματα
3.2 Περιοριστικά πνευμονικά νοσήματα
3.3 Άλλα πνευμονικά νοσήματα με μικτό Αποφρακτικό/Περιοριστικό πρότυπο
3.4 Υποξία χωρίς πνευμονική πάθηση
3.5 Νοσήματα του πνεύμονα κατά την ανάπτυξη

4. ΠΥ λόγω απόφραξης της πνευμονικής αρτηρίας

4.1 Χρόνια Θροεμβοεμβολική ΠΥ
4.2 Άλλες αιτίες απόφραξης της πνευμονικής αρτηρίας

5. ΠΥ ασαφούς αιτιολογίας

5.1 Αιματολογιά νοσήματα
5.2 Συστηματικά νοσήματα
5.3 Άλλα νοσήματα
5.4 Σύμπλοκες συγγενείς καρδιοπάθειες

DECEMBER 13, 2018
ERJ Early View

ΚΛΙΝΙΚΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΟΝΙΚΗΣ ΥΠΕΡΤΑΣΗΣ

NICE 2018

1. Πνευμονική Αρτηριακή Υπέρταση (ΠΑΥ)

1.1 Ιδιοπαθής ΠΑΥ
1.2 Κληρονομική ΠΑΥ
1.3 Προκαλούμενη από φάρμακα και τοξίνες
1.4 Σχετιζόμενη με
- 1.4.1 Νοσήματα του συνδετικού ιστού
- 1.4.2 Λοίμωξη από HIV
- 1.4.3 Πυλαία Υπέρταση
- 1.4.4 Συγγενείς καρδιοπάθειες 1.5.5
- 1.4.5.Σχιστοσωμίαση

1.5 ΠΑΥ με μακροχρόνια αγγειοδραστικότητα
1.6 Φλεβοαποφρακτική νόσος- πνευμονική τριχοειδική αμαγγειωμάτωση (PVOD/PCH)
1.7 Εμμένουσα Πνευμονική Υπέρταση νεογνού

2. ΠΥ λόγω αριστερής καρδιακής νόσου

1. ΠΥ λόγω Κ.Αν. με διατηρημένο EF
2. ΠΥ λόγω Κ.Αν. με ελαττωμένο EF
3. Βαλβιδοπάθειες
4. Συγγενείς μετατριχοειδικές αποφρακτικές βλάβες

3. Πνευμονική Υπέρταση (ΠΥ) λόγω αναπνευστικών νοσημάτων και/ή υποξία

3.1 Αποφρακτικά πνευμονικά νοσήματα
3.2 Περιοριστικά πνευμονικά νοσήματα
3.3 Άλλα πνευμονικά νοσήματα με μικτό Αποφρακτικό/Περιοριστικό πρότυπο
3.4 Υποξία χωρίς πνευμονική πάθηση
3.5 Νοσήματα του πνεύμονα κατά την ανάπτυξη

4. ΠΥ λόγω απόφραξης της πνευμονικής αρτηρίας

4.1 Χρόνια Θροεμβοεμβολική ΠΥ
4.2 Άλλες αιτίες απόφραξης της πνευμονικής αρτηρίας

5. ΠΥ ασαφούς αιτιολογίας

5.1 Αιματολογιά νοσήματα
5.2 Συστηματικά νοσήματα
5.3 Άλλα νοσήματα
5.4 Σύμπλοκες συγγενείς καρδιοπάθειες

DECEMBER 13, 2018

ERJ Early View

ΠΝΕΥΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΡΤΑΣΗ

mPAP >20mmHg

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1

ΡΑΗ

ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΓΕΙΟΔΙΑΣΤΑΛΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

- **iPAH**
- **CTD- (Σκληρόδερμα)**
- **CHD**
- **Drugs and Toxins**
- HIV infection
- Portal hypertension
- Congenital heart disease
- Schistosomiasis
- **WHO Group I'** (pulmonary veno-occlusive disease and pulmonary capillary haemangiomatosis)
- **WHO Group I''** (persistent pulmonary hypertension of the newborn)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΚΑΡΔΙΑΚΗ ΝΟΣΟΣ

- dysfunction
- Left ventricular diastolic dysfunction
- Valvular heart disease
- Specific congenital abnormalities

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3

ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

- Chronic obstructive pulmonary disease
- Interstitial lung diseases
- Other mixed restrictive or obstructive lung disease
- Sleep-disordered breathing
- Alveolar hypoventilation disorders
- Chronic exposure to high altitude
- Developmental lung diseases

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4

ΧΡΟΝΙΑ ΘΡΟΜΒΟΕΜΒΟΛΙΚΗ ΠΥ ΣΤΕΡΗ

- Chronic thromboembolic pulmonary hypertension
- Other pulmonary artery obstructions (eg, angiosarcoma, other intravascular tumours, arteritis, congenital stenoses, and parasites)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 5

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

- Haematological disorders (eg, sickle cell disease)
- Systemic disorders (eg, sarcoidosis, Langerhans cell granulomatosis)
- Metabolic disorders (eg, Gaucher's disease)
- Others (eg, renal disease)

DECEMBER 13, 2018

ERJ Early View

ΠΝΕΥΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΡΤΑΣΗ
mPAP> 20mmHg

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1
ΡΑΗ
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΓΕΙΟΔΙΑΣΤΑΛΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

- iPAH
- CTD- (Σκληρόδερμα)
- CHD
- Drugs and Toxins

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2
ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΚΑΡΔΙΑΚΗ ΝΟΣΟΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4
ΧΡΟΝΙΑ ΘΡΟΜΒΟΕΜΒΟΛΙΚΗ ΠΥ ΣΤΕΡΗ

Pre-capillary PH

Isolated post-capillary PH (IpcPH)

Combined pre- and post-capillary PH (CpcPH)

ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Προτριχοειδική ΠΥ

Characteristics
mPAP >20 mmHg
PAWP ≤15 mmHg
PVR ≥3 WU

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3
ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 5
ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Haemodynamic definitions and updated clinical classification of pulmonary hypertension

ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ- Group3

2η ομάδα σε συχνότητα PH

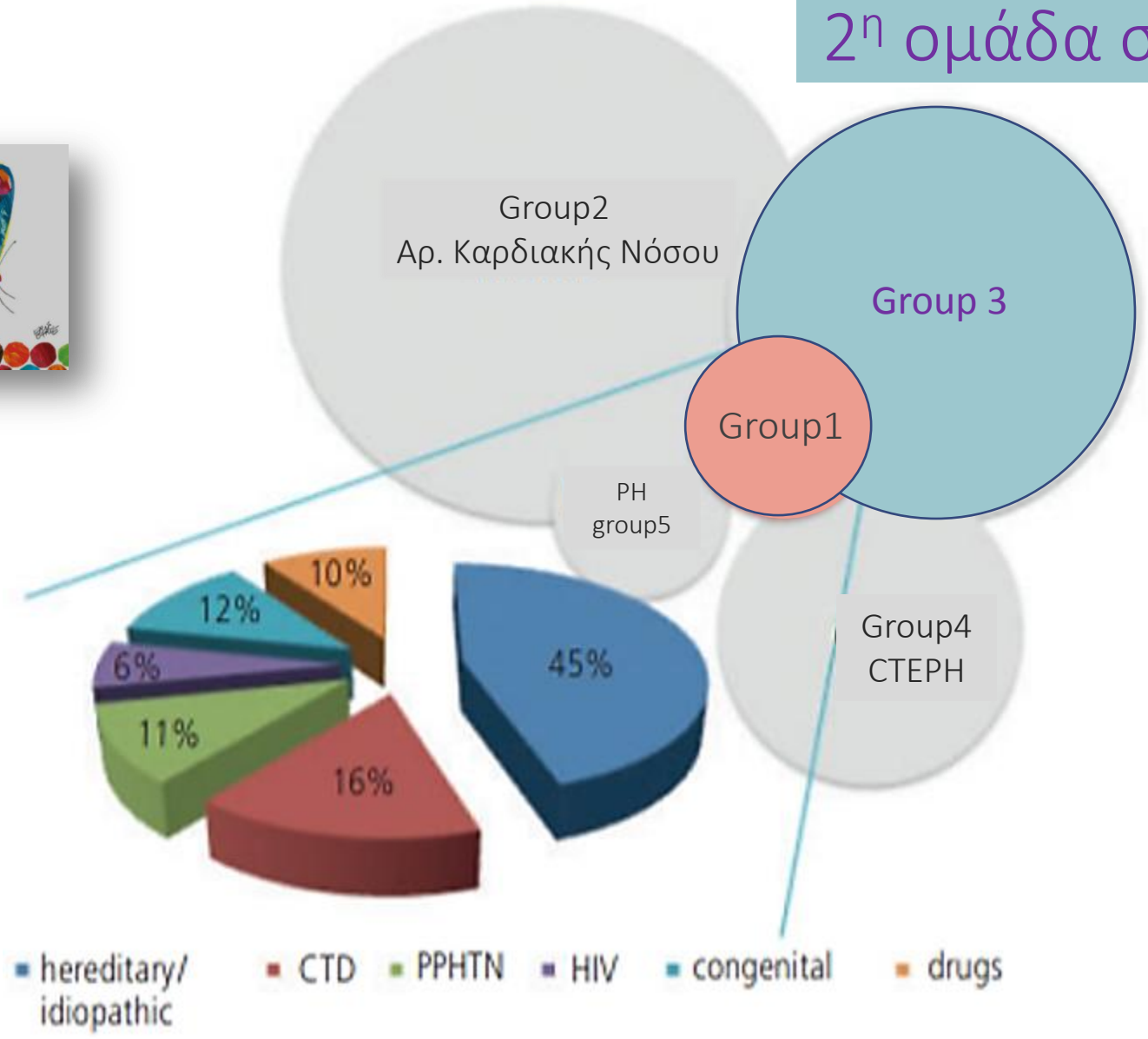

Πνευμονική Υπέρταση (ΠΥ) λόγω αναπνευστικών νοσημάτων και/ή υποξία

- **Αποφρακτικά πνευμονικά νοσήματα**
  - Χρόνια Αποφρακτική Πνευμονοπάθεια (COPD)
  - Αποφρακτική Βρογχιολίτιδα

COPD

- **Περιοριστικά πνευμονικά νοσήματα**
  - Ιδιοπαθής Πνευμονική Ίνωση (IPF)
  - Χρόνια ΕΑΚ
  - Επαγγελματικά νοσήματα

IPF

- **Άλλα πνευμονικά νοσήματα με μικτό Αποφρακτικό/Περιοριστικό πρότυπο**
  - Συνδυασμός Πνευμονικής Ίνωσης Εμφυσήματος (CPEF)
  - Σαρκοείδωση
  - Λεμφαγγειολυομυωμάτωση (LAM)
  - Κυστική ίνωση- Βρογχεκτασίες
  - Άλλα αποφρακτικά νοσήματα του πνεύμονα

CPEF

Σαρκοείδωση

- **Υποξία χωρίς πνευμονική πάθηση**
  - Διαταραχές της αναπνοής κατά τον ύπνο
  - Διαταραχές του θωρακικού τοιχώματος
  - Σύνδρομο παχυσαρκίας-υποαερισμού
  - Χρόνια έκθεση σε υψόμετρο

Σύνδρομα υποαερισμού

Χρόνια έκθεση σε υψόμετρο

- **Πνευμονικά νοσήματα κατά την ανάπτυξη**
  - Συγγενείς πνευμονικές παθήσεις
  - Βρογχοπνευμονική δυσπλασία

PH

Υποξία
Οξέωση

Καταστροφή της αγγειακής κοίτης

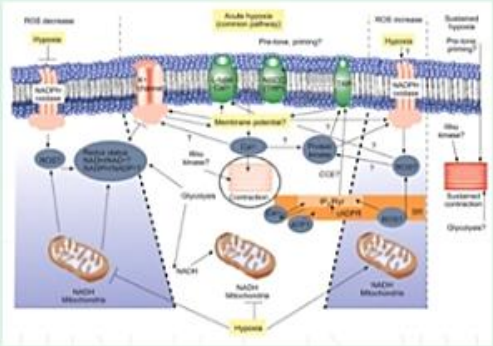

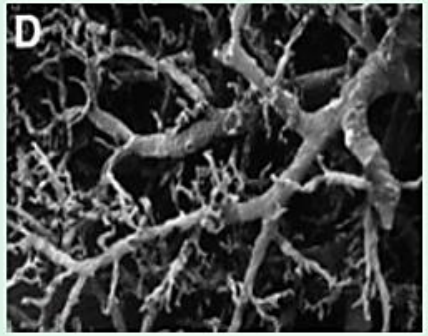

ΠΝΕΥΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΡΤΑΣΗ

Φλεγμονή

Αυτοανοσία

Ενδοθηλιακή δυσλειτουργία
ET-1, NO, PGI2

Μηχανική πνεύμονα
(↑↑ ή ↓↓ πνευμονικών όγκων)

Αυξητικοί παράγοντες
VEGF, FGF, PDGF, ET-1

Eur Respir J 2015; 46: 903-75; Eur Heart J 2016; 37:67-119

PH

Υποξία
Οξέωση

Καταστροφή της αγγειακής κοίτης

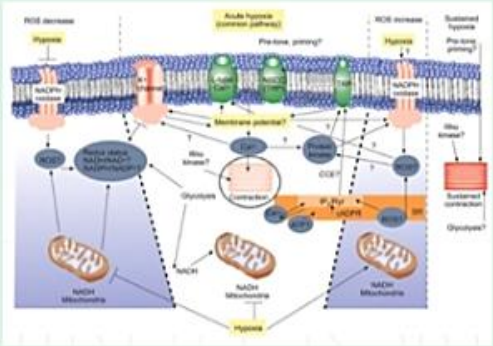

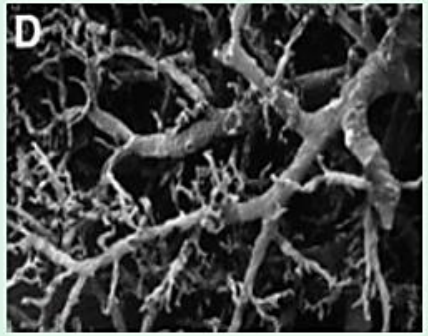

PVR>3
PAWP≤ 15mmHg

Φλεγμονή

Αυτοανοσία

Ενδοθηλιακή δυσλειτουργία
ET-1, NO, PGI2

Μηχανική πνεύμονα
(↑↑ ή ↓↓ πνευμονικών όγκων)

Αυξητικοί παράγοντες
VEGF, FGF, PDGF, ET-1

Eur Respir J 2015; 46: 903-75; Eur Heart J 2016; 37:67-119

Βαθμονόμηση της PH

ESC/ERS 2015 Guidelines
Haemodynamic classification of PH associated with lung disease

Φυσιολογική mPAP= 14± 3.3 mmHg

Terminology	Haemodynamics (right heart catheterization)
COPD/IPF/CPFE without PH	PAPm <25 mmHg
COPD/IPF/CPFE with PH	PAPm ≥25 mmHg
COPD/IPF/CPFE with severe PH	PAPm >35 mmHg, or PAPm ≥25 mmHg in the presence of a low cardiac output (CI <2.5 L/min, not explained by other causes)

2018 Nice

Βαθμονόμηση της PH

Haemodynamic c **DECEMBER 13, 2018** **with lung disease**

ERJ Early View

1) CLD *without* PH (mPAP <21 mmHg, or mPAP 21–24 mmHg with pulmonary vascular resistance (PVR) <3 Wood Units (WU)).
2) CLD *with* PH (mPAP 21–24 mmHg with PVR ⩾3 WU, or mPAP 25–34 mmHg) (CLD-PH).
3) CLD *with severe* PH (mPAP ⩾35 mmHg, or mPAP ⩾25 mmHg with low cardiac index (<2.0 $L \cdot min^{-1} \cdot m^{-2}$)) (CLD-severe PH).

COPD/IPF/CPFE with severe PH	PAPm >35 mmHg, or PAPm ≥25 mmHg in the presence of a low cardiac output (CI <2.5 L/min, not explained by other causes)

2018 Nice

DECEMBER 13, 2018

ERJ Early View

Pulmonary hypertension in chronic lung disease and hypoxia
Steven D. Nathan et al
European Respiratory Journal 2018

2018 Nice

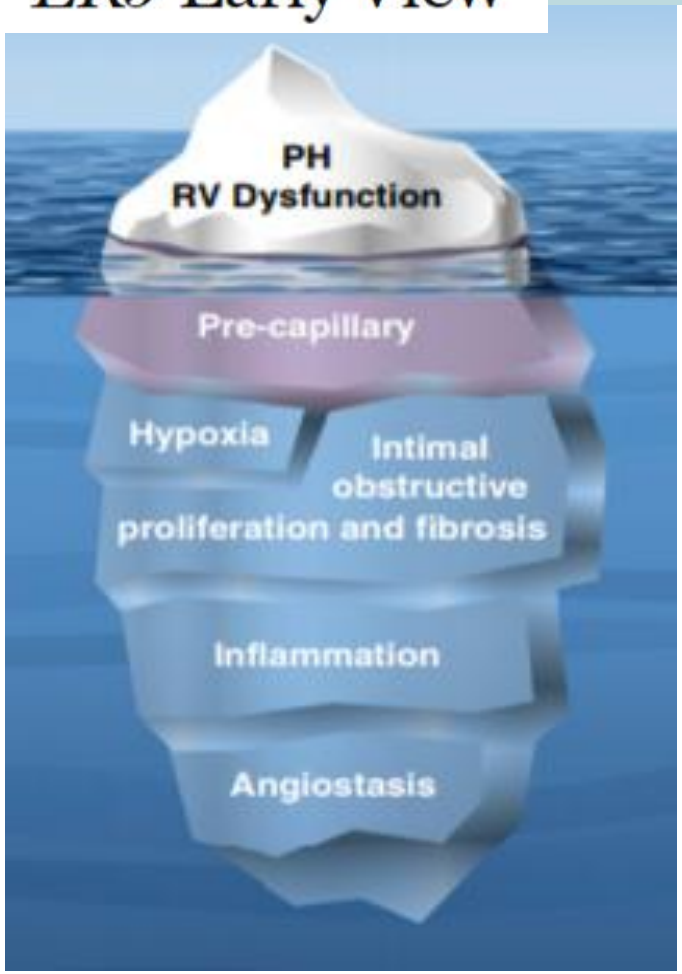

Am J Respir Crit Care Med.2018

Φυσιολογική mPAP= 14± 3.3 mmHg
Upper Limit of Normal

DECEMBER 13, 2018

ERJ Early View

Pulmonary hypertension in chronic lung disease and hypoxia
Steven D. Nathan et al
European Respiratory Journal 2018

2018 Nice

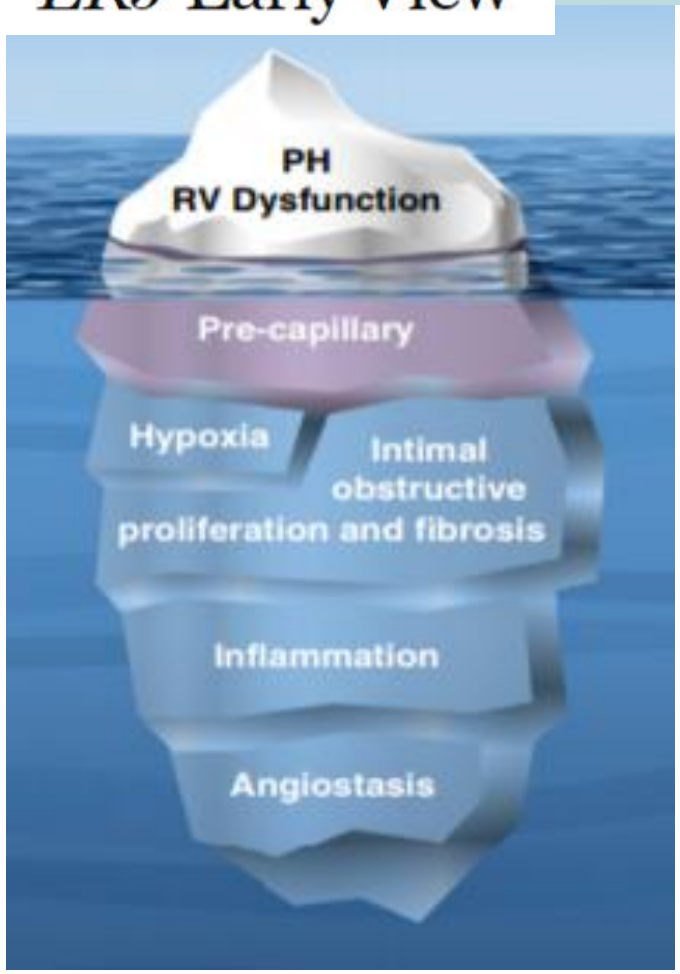

Am J Respir Crit Care Med.2018

Φυσιολογική mPAP= 14± 3.3 mmHg

Without PH	CLD without PH mPAP <21mmHg ή mPAP 21- 24mmHg και PVR<3WU
PH	CLD with PH mPAP 21- 24mmHg και PVR≥3WU ή mPAP≥ 25mmHg
ΣΟΒΑΡΗ PH	mPAP >35mmHg mPAP≥ 25mmHg παρουσία χαμηλής καρδιακής παροχής (CI <2L/min/m^2)

Περιεχόμενα

1. Χαρακτηριστικά ΠΥ – Παθοφυσιολογικοί μηχανιασμοί
2. Αναπνευστικά νοσήματα που εμφανίζουν ΠΥ
   - COPD
   - IPF
   - CPEF
   - Hypoventilation sd- Sleep Disorders
   - Sarcoidosis
   - Έκθεση σε υψόμετρο
3. Γενικές Αρχές- Συμπεράσματα

COPD
Επιδημιολογικά δεδομένα, Κλινική επίπτωση ΠΥ

- **Η πνευμονική κυκλοφορία συχνά επηρεάζεται στη ΧΑΠ- αρτηρίες και φλέβες**
- **Υψηλός επιπολασμός ΠΥ (10-40%)**
- **Συνήθως ήπια-μέτρια ΠΥ.**

Mean pulmonary artery pressure (Ppa) in a hospital-based cohort of 998 chronic obstructive pulmonary disease (COPD) patients with a mild to very severe airflow limitation.

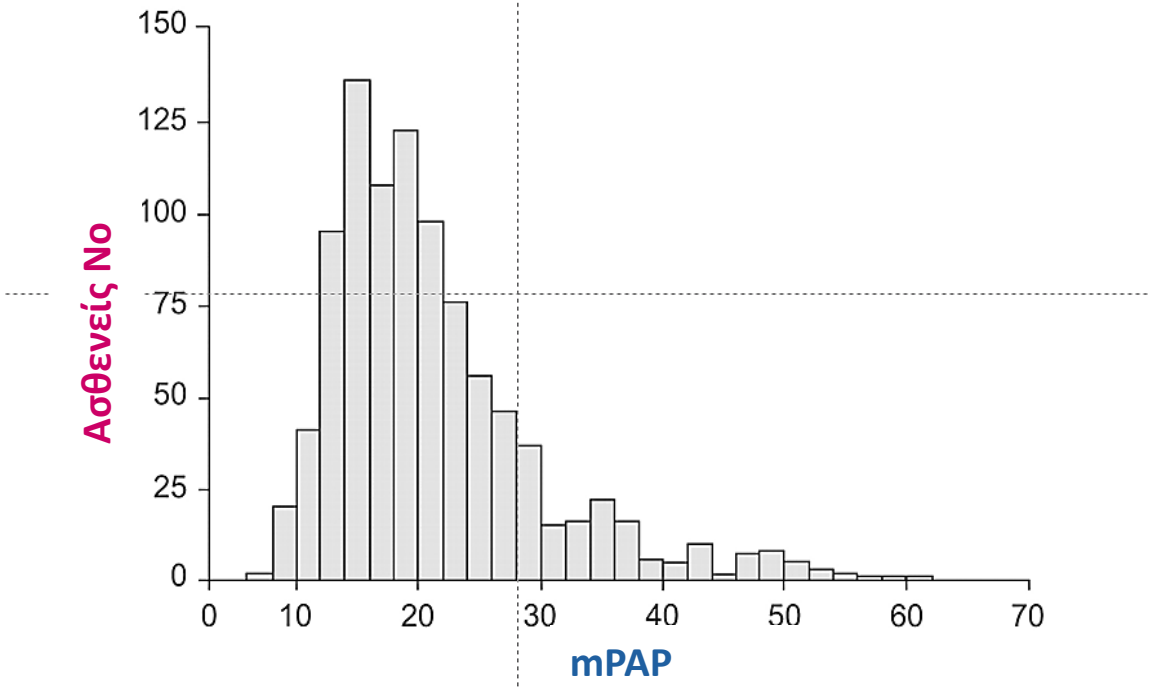

A. Chaouat et al. Eur Respir J 2008;32:1371-1385

- **Διακύμανση επιπολασμού**
- **TTE/RHC**
- **mPAP**
- **Βαρύτητα νόσου**

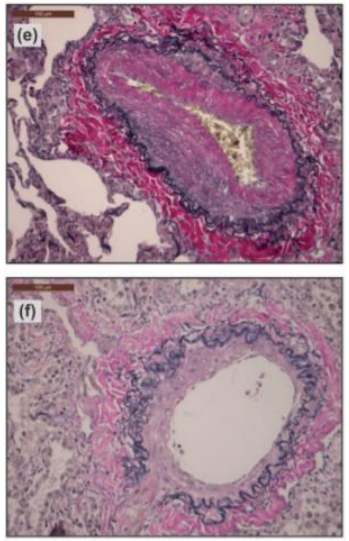

Pulmonary venous remodeling in COPD-pulmonary hypertension and idiopathic pulmonary arterial hypertension

Pulm Circ. 2017

COPD
Επιδημιολογικά δεδομένα, Κλινική επίπτωση ΠΥ

- **Η πνευμονική κυκλοφορία συχνά επηρεάζεται στη ΧΑΠ**
- **Υψηλός επιπολασμός ΠΥ (10-40%)**
- **Συνήθως ήπια-μέτρια ΠΥ.**
- **PH-(αιμοδυναμικά χαρακτηριστικά) ισχυρά σχετίζεται με νοσηλείες, παροξύνσεις, θνητότητα στη ΧΑΠ**

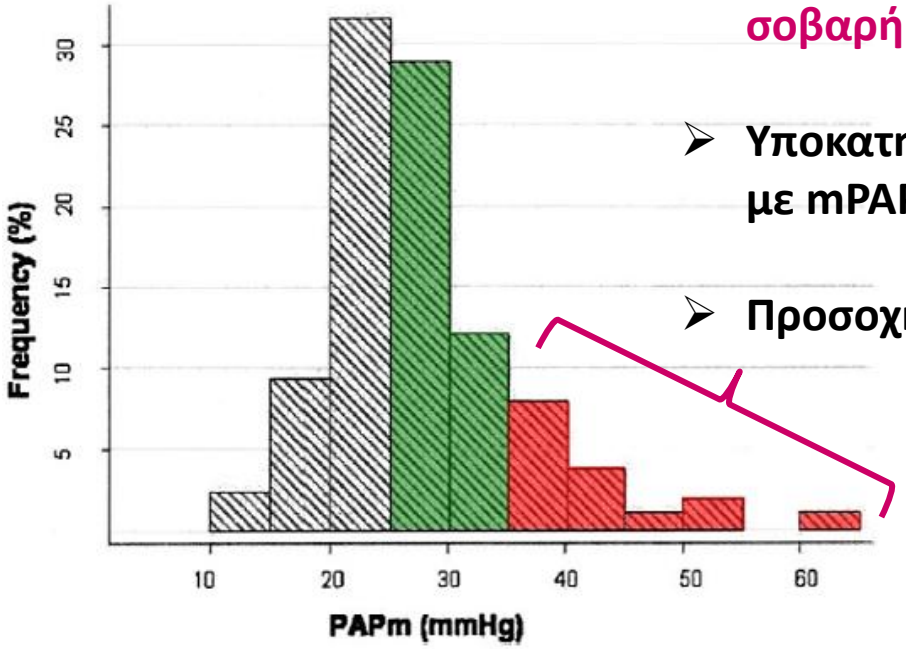

- **ASPIRE registry: ασθενείς με σοβαρή PH έχουν λιγότερο σοβαρή απόφραξη**
- **Υποκατηγορία ασθενών με «vascular phenotype of COPD» με mPAP>40mmHg (<5%)**
- **Προσοχή στη συνύπαρξη LHD, CTEPH**

Pulmonary hypertension due to COPD
Is there a pulmonary vascular phenotype ?

AJRCCM Articles in Press. Published on 10-May-2018 as 10.1164/rccm.201801-0095PP

PULMONARY VASCULAR INVOLVEMENT IN COPD - IS THERE A PULMONARY VASCULAR PHENOTYPE?

Gabor Kovacs[1, 2], Alvar Agusti[3, 4], Joan Albert Barberà[3, 4], Bartolome Celli[5], Gerard Criner[6], Marc Humbert[7], Don D. Sin[8], Norbert Voelkel[9] and Horst Olschewski[1, 2]

Pulmonary hypertension due to COPD
Is there a pulmonary vascular phenotype ?

Cluster analysis

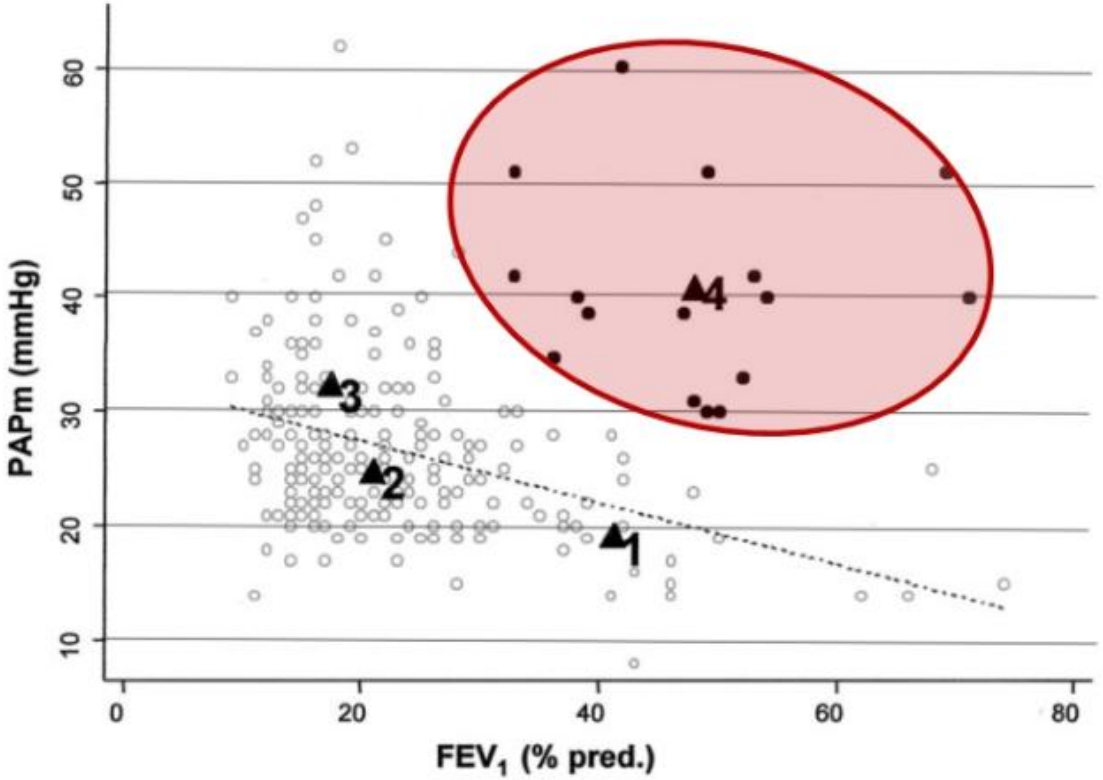

Thabut et al, Chest 2005

Polymorphism of the serotonin transporter gene and pulmonary hypertension in chronic obstructive pulmonary disease.
Circulation 2003;108:1839–1844

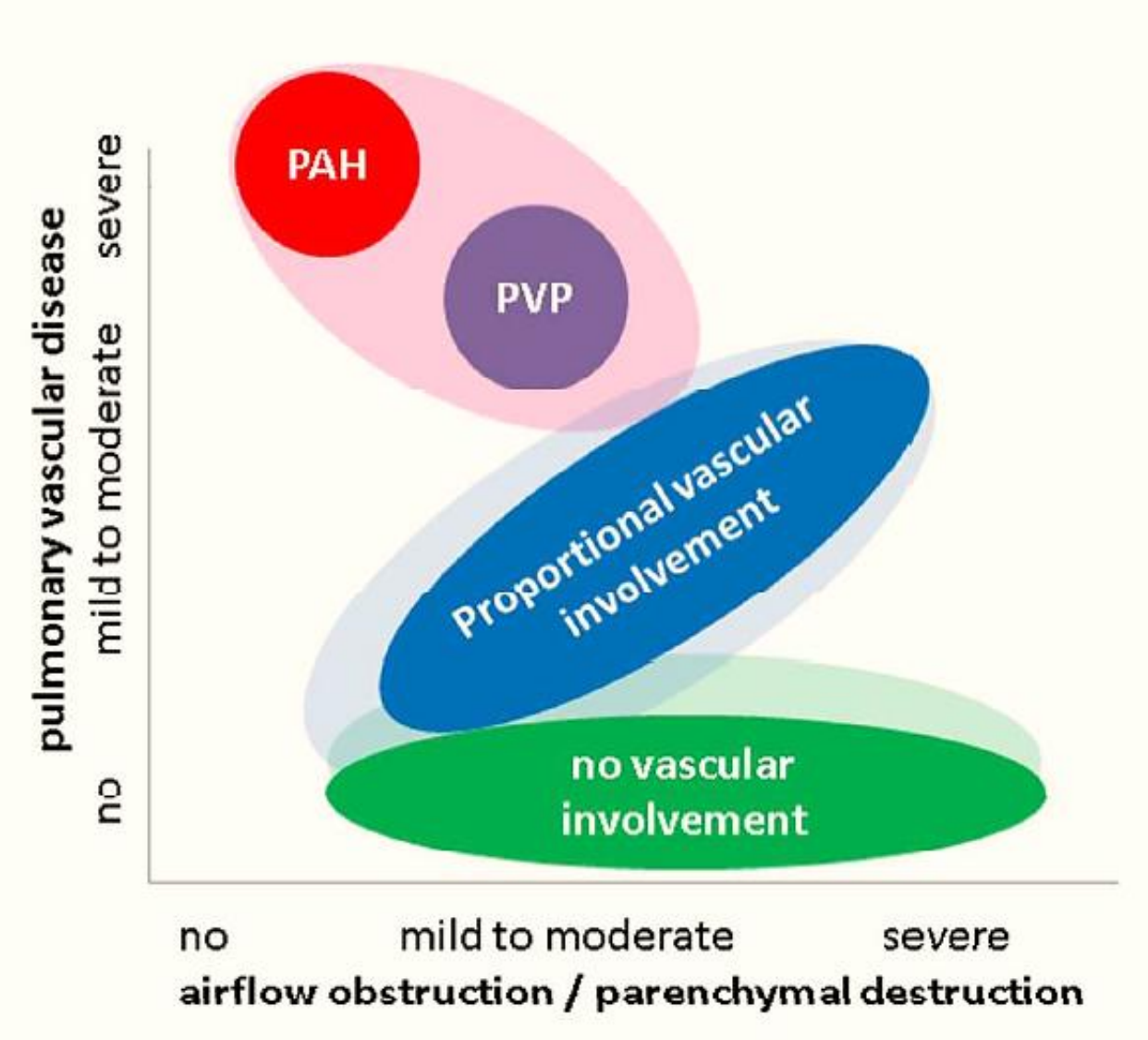

Kovacs G, AJRCC, May 2018

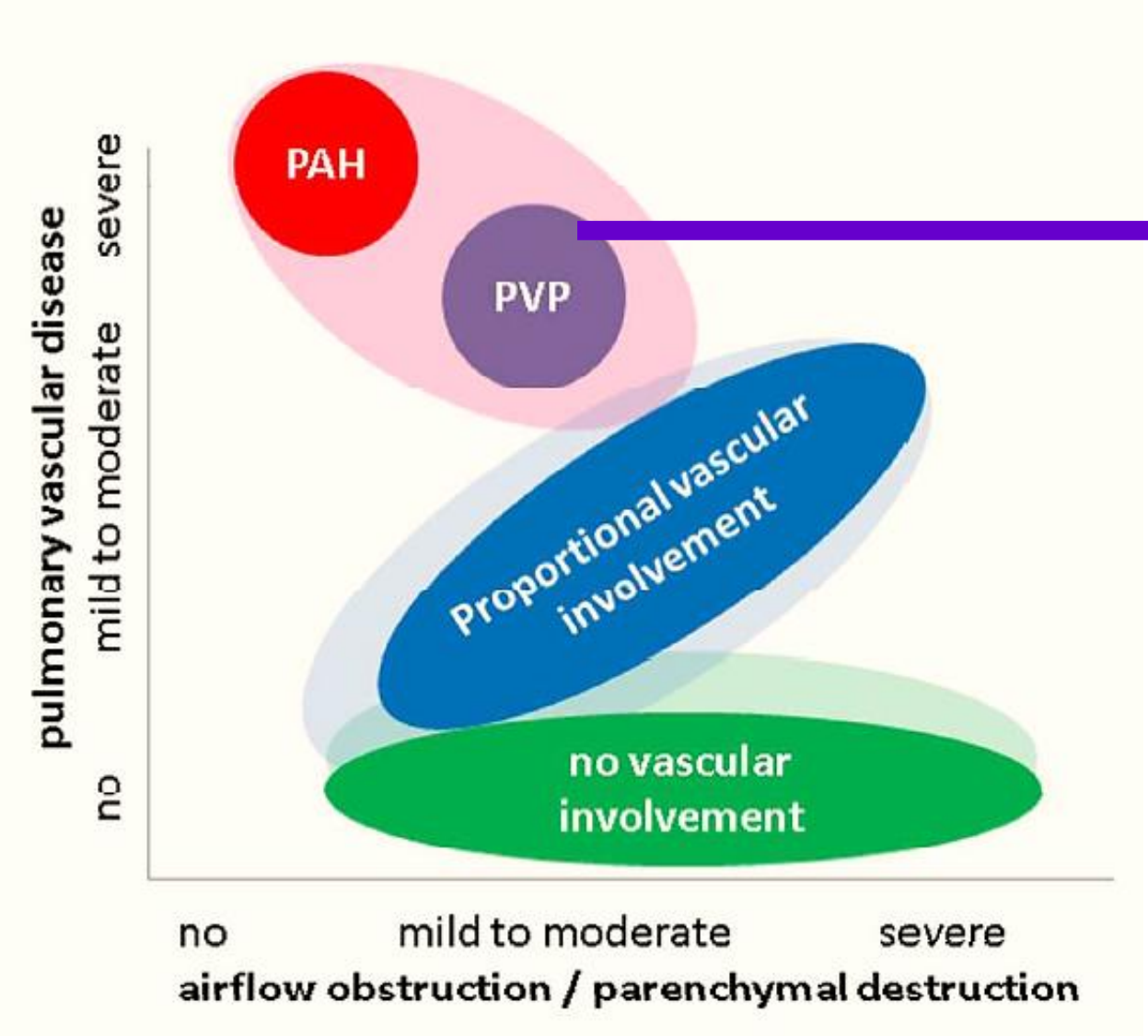

Kovacs G, AJRCC, May 2018

PVP

1. **Σοβαρή προτριχοειδική PH**

   (μεγάλη αύξηση της ↑↑PAP και PVR)
1. **Μέτρια απόφραξη, (FEV1 60%)**
2. **Σοβαρή ελάττωση της ↓↓DLCO**
3. **Νορμο-υποκαπνία**
4. **Καρδιακό περιορισμό στην άσκηση**
5. **Προοδευτικά δε καρδιακή ανεπάρκεια**

Smoking-related, low diffusing capacity-PH (SMOLD-PH)

Olsson, K. M, ERJ 2017

Η PH σχετίζεται **ισχυρά** με νοσηλείες, παροξύνσεις, θνητότητα στη ΧΑΠ

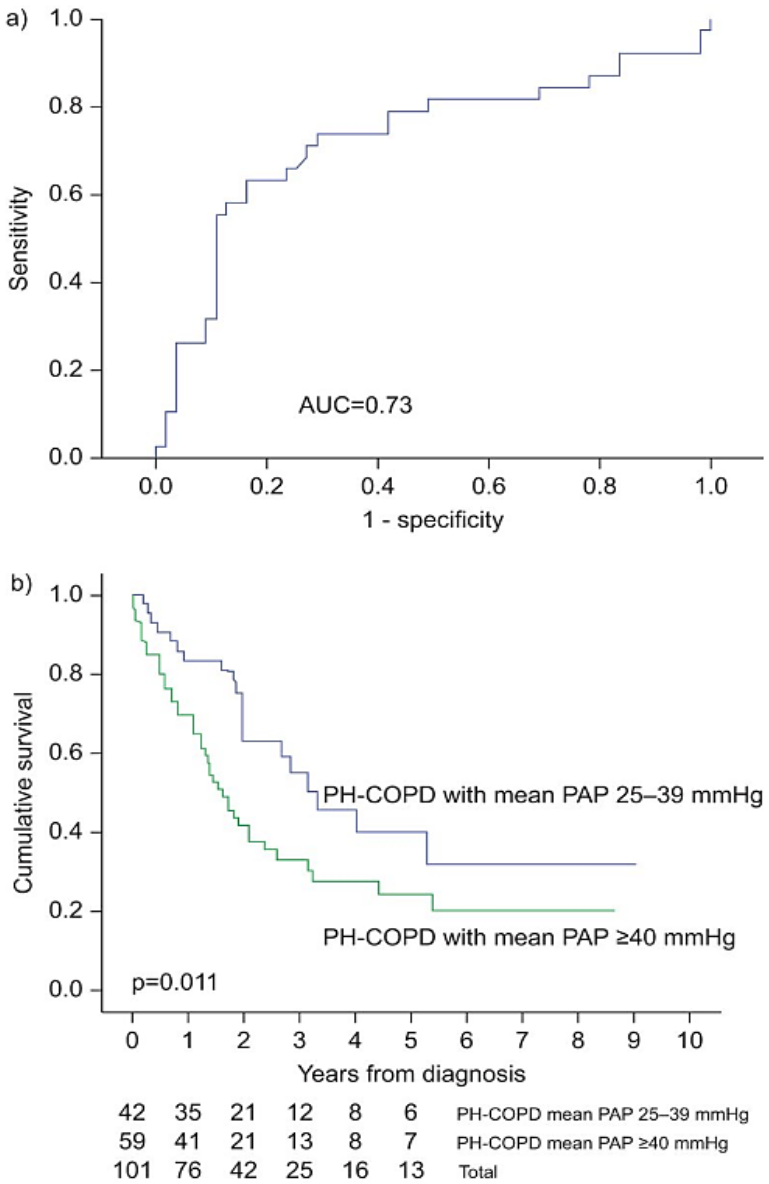

PA:A ratio of ≤1 or PA:A ratio of >1

Pulmonary Arterial Enlargement and Acute Exacerbations of COPD

JM Wells et al, NEJM 2012

Hurdman et al, Eur Respir J. 2013
Pulmonary hypertension in COPD: results from the ASPIRE registry.

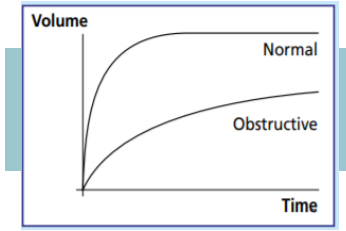

COPD- Group 3….όχι πάντα

Characteristics	NICE PH group	Phenotype	Airflow limitation	Pulmonary hemodynamics
Mild COPD and precapillary PH	1, 3, 4, 5	PAH, CTEPH, multifactorial	mild (FEV_1 > 60% predicted)	mPAP ≥ 25mmHg, PAWP ≤ 15mmHg
Mild to severe COPD and postcapillary PH (or air trapping)	2, 3, 5	left heart disease, air trapping, multifactorial	mild to severe	mPAP ≥ 25mmHg, PAWP > 15mmHg
Moderate to severe COPD with proportionate precapillary PH	3	COPD associated factors such as hypoxic vascular remodeling	moderate to severe (FEV_1 ≤ 60% predicted)	mPAP ≥ 25mmHg, PAWP ≤ 15mmHg
Moderate COPD with severe precapillary PH	3	COPD with pulmonary vascular phenotype	moderate	mPAP ≥ 35mmHg and PAWP ≤ 15mmHg or mPAP ≥ 25mmHg, PAWP ≤ 15mmHg and CI<2.0L/min/m^2

Pulmonary vascular involvement in copd - Is there a pulmonary vascular phenotype? AJRCCM 10 May 2018

Συγγραφέας Έτος	Φαινότυπος Mean FEV1 και mPAP	Σχεδιασμός/ διάρκεια μελέτης	Φάρμακο	Αριθμός ασθενών	Κύριο καταληκτικό σημείο	Οξυγόνωση
Girard (2015)	mild to moderate COPD (FEV1: 57%) / severe PH (mPAP≥35mmHg)	retrospective	diverse PAH drugs	26	decrease in PAP and PVR; no change in 6MWT, NT-proBNP and sat O_2 after 6 months	no change
Brewis (2015)	mild to moderate COPD (FEV1: 56%) / severe PH (mPAP: 49mmHg)	retrospective	diverse PAH drugs	40	no change in 6MWT, WHO FC and NT-proBNP after at least 3 months	no change
Calcaianu (2016)	mild to moderate COPD (FEV1>50%) / severe PH (mPAP>35mmHg)	retrospective	diverse PAH drugs	28	decrease in PVR after 12 months	no change
Vitulo (2017)	mild to moderate COPD (FEV1: 54%) / severe PH (mPAP: 39mmHg)	randomized double blind placebo controlled prospective / 16 weeks	sildenafil (3x20mg)	18 / 10	Compared to placebo decrease in PVR, improvement in QOL and BODE; no change in 6MWT	no change

Συγγραφέας Έτος	Φαινότυπος Mean FEV1 και mPAP	Σχεδιασμός/ διάρκεια μελέτης	Φάρμακο	Αριθμός ασθενών	Κύριο καταληκτικό σημείο	Οξυγόνωση
Girard (2015)	mild to moderate COPD (FEV1: 57%) / severe PH	retrospective	diverse PAH drugs	26	decrease in PAP and PVR; no change in 6MWT, NT-proBNP and sat O_2 after 6	no change
Brewis (2015)						
Calcaianu (2016)	(mPAP>35mmHg)					
Vitulo (2017)	mild to moderate COPD	16 weeks			ompared to placebo crease in PVR, 6MWT	change

Ήπια- μέτρια απόφραξη και σοβαρή πνευμονική υπέρταση

K Prins et al, Pulm Circ 2017

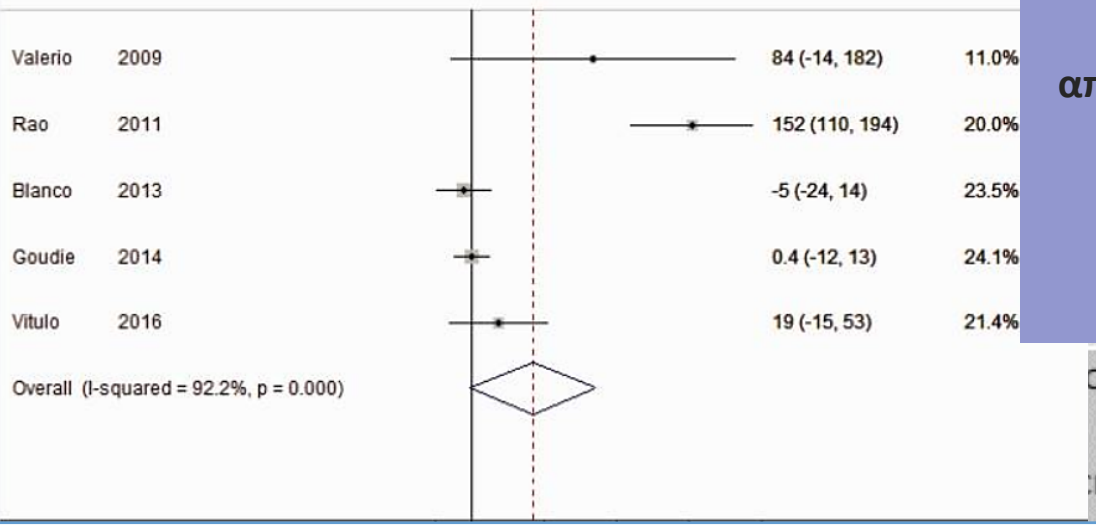

Σε όλες κάποια θετικά αποτελέσματα κυρίως σε PAP, PVR

Χωρίς επιδείνωση της οξυγόνωσης

Large RCTs are missing-should focus be on the 'vascular phenotype COPD' (mPAP>35mmHg, circulatory exercise limitation)

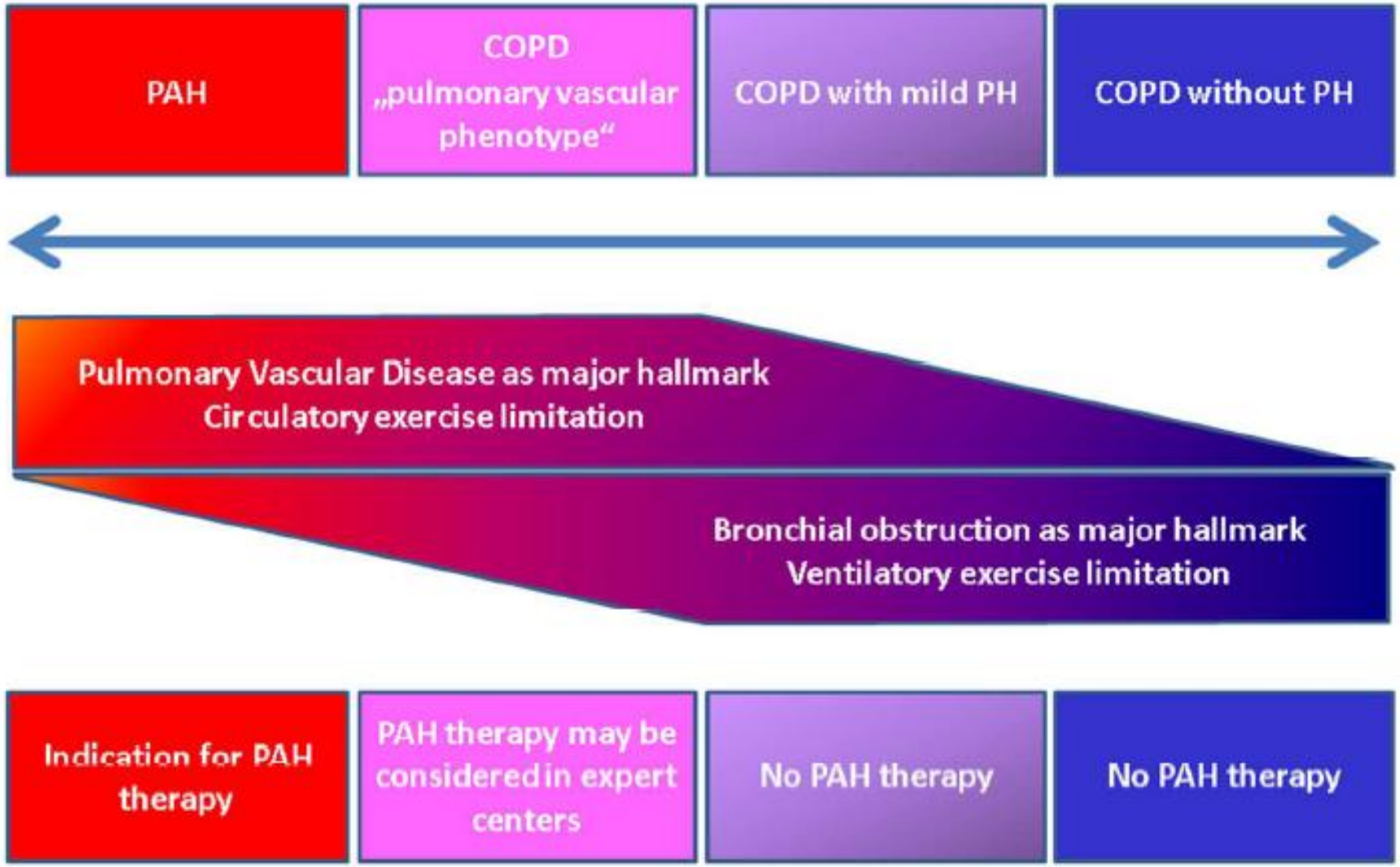

Kovacs G et al, Am J Respir Crit Care Med. 2018 Oct

IPF -PH

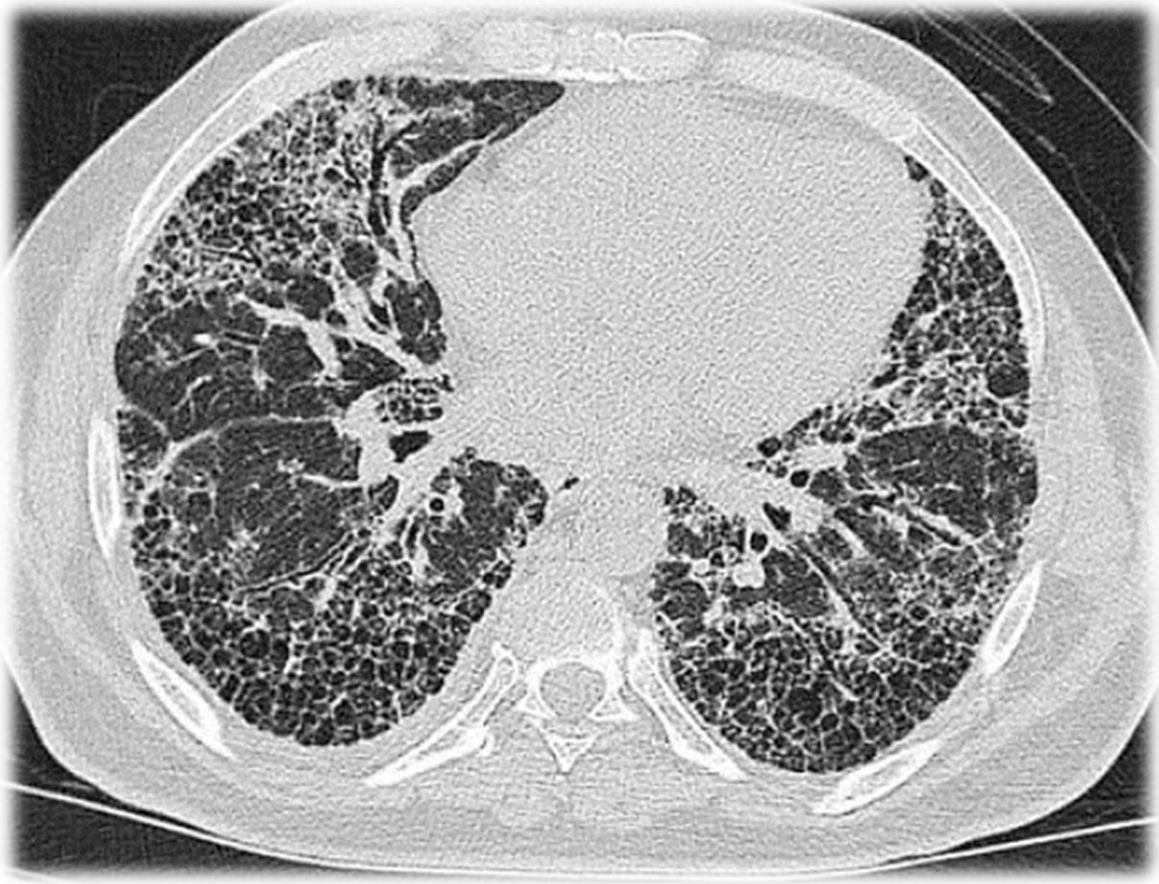

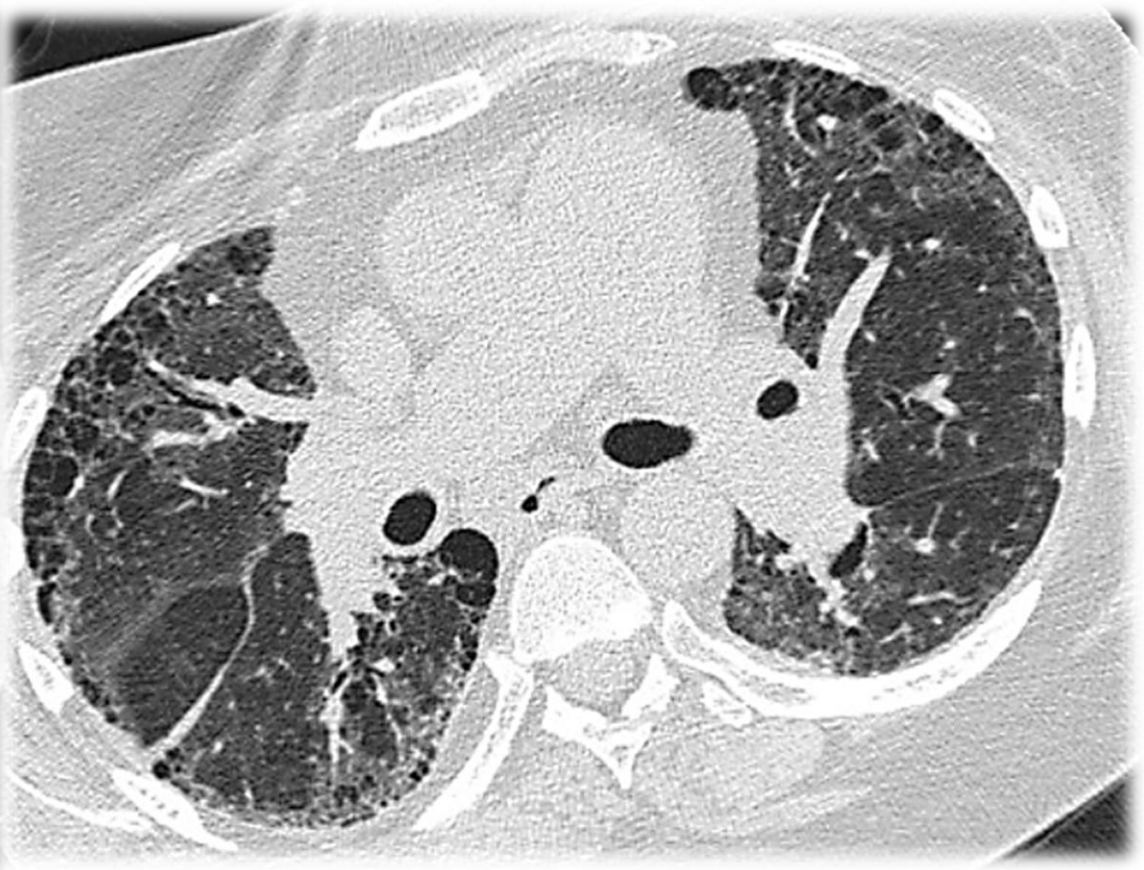

Επιπολασμός

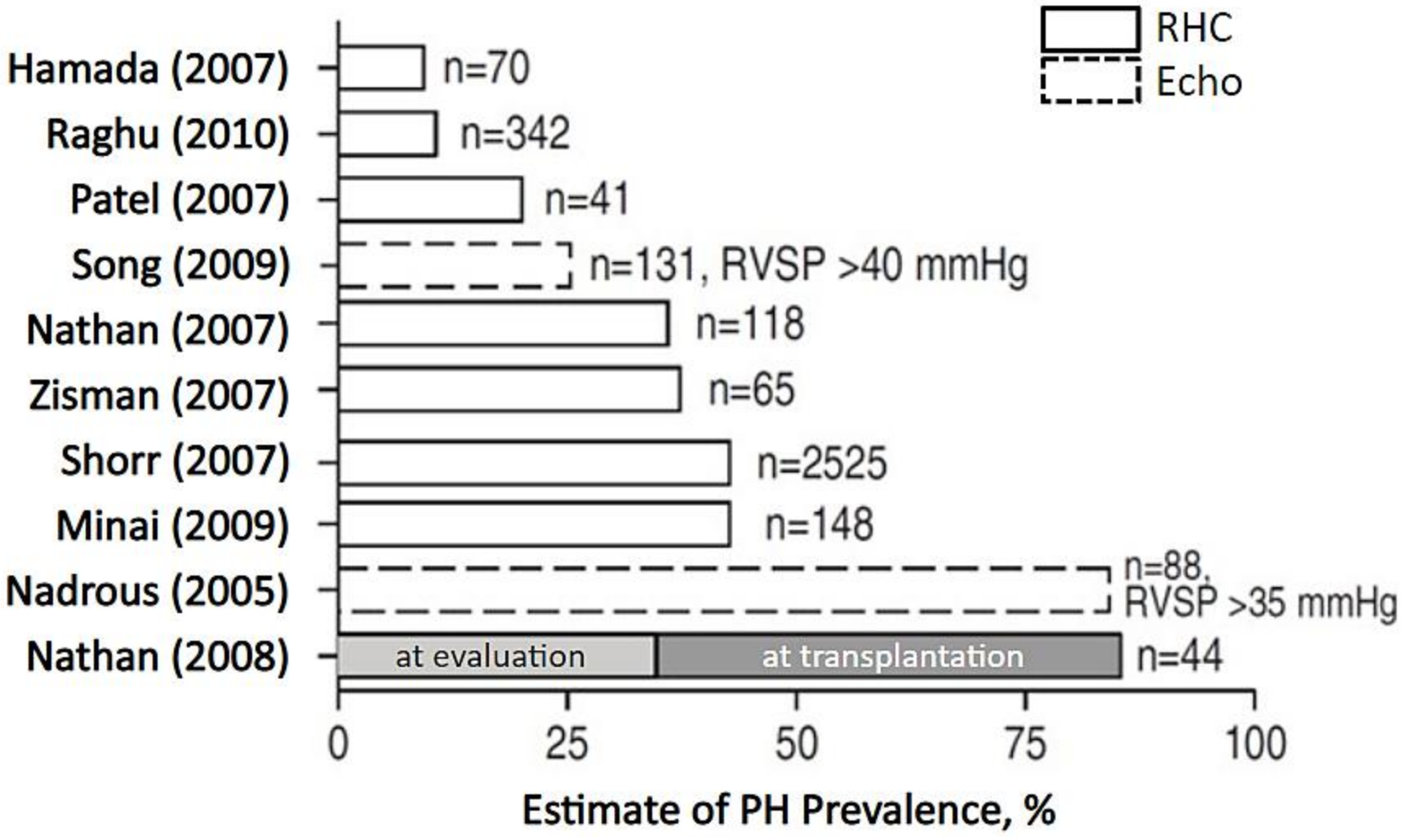

5-86%

30-50%

Nathan SD, Cottin V. *Eur Respir Monogr.* 2012;57:148–160.

Κατανομή mPAP - Προγνωστική σημασία

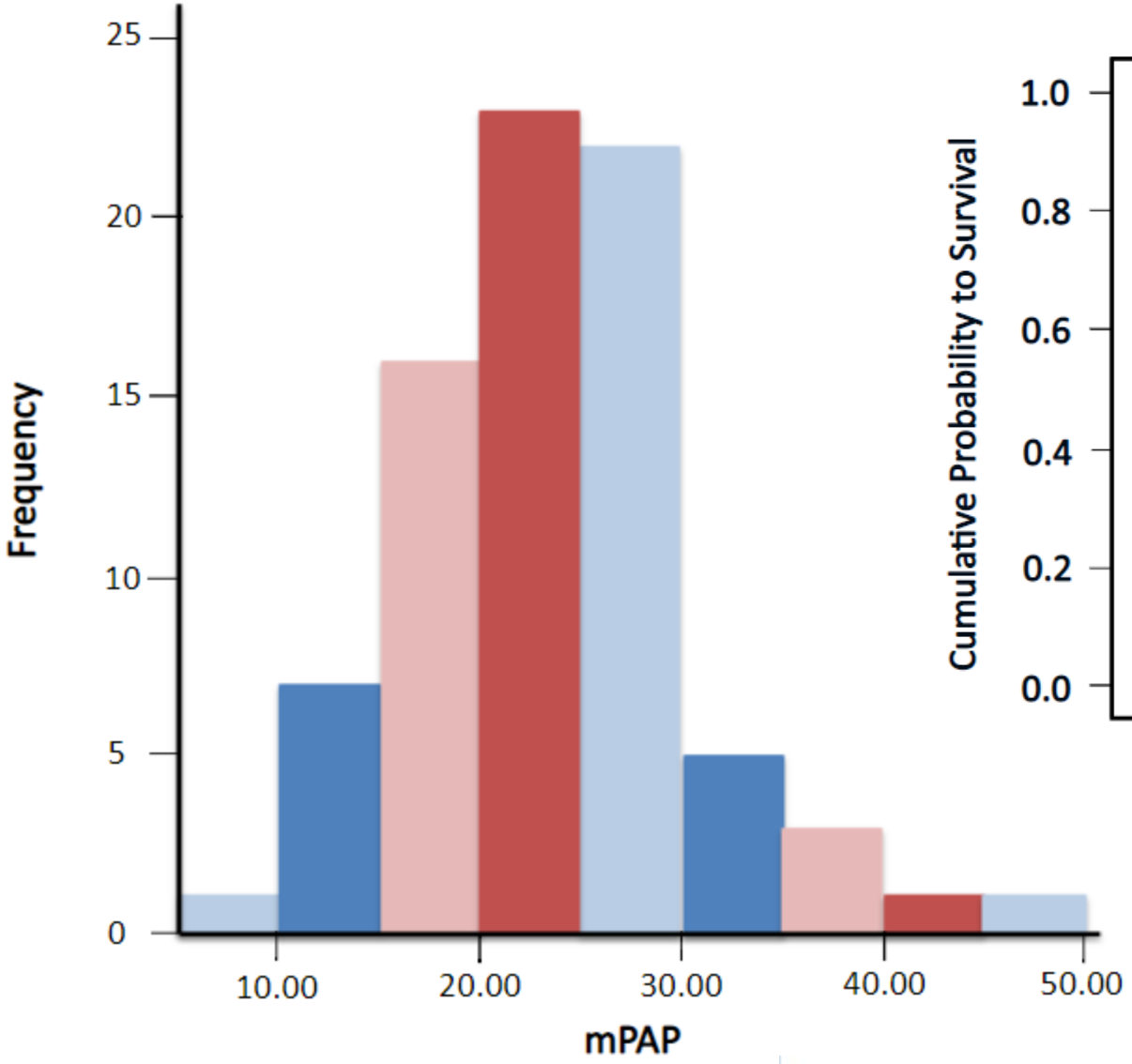

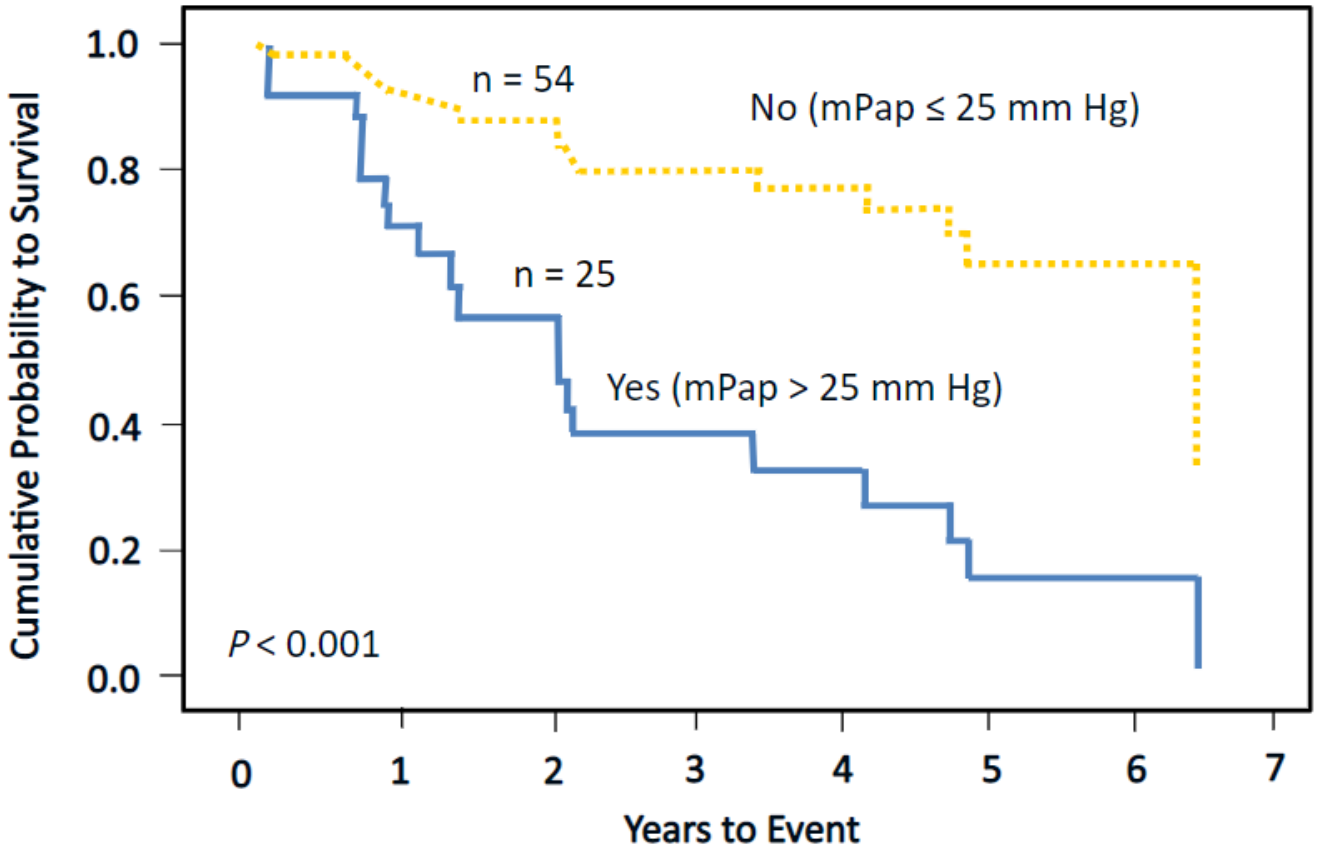

Lettieri et al. Chest 2006. 129:746-752

Μελέτες IPF-PH με αγγειοδιασταλτική ειδική αγωγή

	Disease type	Study design	Number of patients	Therapy	Outcomes	Notes	Findings
Olschewski et al (1999)[33]	Lung fibrosis	Open-label	Eight total, one with IPF	Inhaled NO and epoprostenol; intravenous epoprostenol	Inhaled prostanoids increased gas exchange	..	Positive
Ghofrani et al (2002)[34]	ILD	Open-label	16 total, seven with IPF	Sildenafil or epoprostenol	Sildenafil increased V/Q mismatch and oxygenation saturation; epoprostenol worsened V/Q	..	Positive
Krowka et al (2007)[35]	IPF	RCT	51	Inhaled iloprost	No differences for 6MWT, NYHA functional class, dyspnoea score, and exercise oxygen saturation	Abstract only	Negative
Gunther et al (2007)[36]	IPF	Open-label	12	Bosentan	No worsening of gas exchange	..	Equivocal
Collard et al (2007)[37]	IPF	Open-label	14	Sildenafil	57% had improved 6MWT by ≥20%	..	Positive
Minai et al (2008)[38]	ILD	Retrospective	19 total, eight with IPF	Epoprostenol (n=10) and bosentan (n=9)	79% had improved 6MWT by >50 m	..	Positive
Zisman et al (2010)[39]	IPF	RCT	180	Sildenafil	No increase in 6MWT by ≥20%, but QOL and oxygen saturation increased	..	Equivocal
Jackson et al (2010)[40]	IPF	RCT	29	Sildenafil	No difference in 6MWT or Borg Dyspnea Scale	..	Negative
Raghu et al (2013)[41]	IPF	RCT	492	Ambrisentan	Terminated early because of an absence of efficacy in TTCW	..	Negative
Hoeper et al (2013)[42]	ILD	Open-label	22 total, 13 with IPF	Riociguat	Increased cardiac output and decreased PVR; no decrease in mPAP	..	Positive
Zimmerman et al (2014)[43]	ILD	Open-label, observational	Ten total, six with IPF	Sildenafil (n=5) and tadalafil (n=5)	Increased cardiac output and decreased PVR; no change in 6MWT and BNP	..	Equivocal
Corte et al (2014)[44]	ILD	RCT	60 total, 46 with IPF	Bosentan	Unchanged haemodynamics, symptoms, and NYHA functional class	..	Negative
Saggar et al (2014)[45]	ILD	Open-label	15 total, eight with IPF	Treprostinil	Improved haemodynamics without hypoxaemia	..	Positive
Raghu et al (2015)[46]	IPF	RCT	117	Ambrisentan	Unchanged haemodynamics	..	Negative
Hoeper et al (2015)[47]	ILD	Retrospective registry review	151 total, 113 with IPF	Various drugs	Improved 6MWT and NYHA functional class	Poor survival in ILD-PH	Positive
RISE-IIP (NCT02138825)	IPF	RCT	147	Riociguat	Terminated early for harm	To be published	Negative

	Disease type	Study design	Number of patients	Therapy	Outcomes	Notes	Findings
Olschewski et al (1999)[33]	Lung fibrosis	Open-label	Eight total, one with IPF	Inhaled NO and epoprostenol; intravenous epoprostenol	Inhaled prostanoids increased gas exchange	..	Positive
Ghofrani et al (2002)[34]	ILD	Open-label	16 total, seven with IPF	Sildenafil or epoprostenol	Sildenafil increased V/Q mismatch and oxygenation saturation; epoprostenol	..	Positive

RCTs	Φάρμακο	Έτος	Καταληκτικό σημείο	Έκβαση
BUILD-1: RCT	bosentan	2008	6MWD	Αρνητική
BUILD-3	bosentan	2011	Time to IPF worsening or death	Αρνητική
(ARTEMIS-IPF) RCT	ambrisentan	2013	Time to IPF disease progressio	*Διακοπή*
The STEP-IPF Trial	sildenafil	2010	6MWD≥20%	Αρνητική
The RISE-IIP study	riociguat	2017	6MWD	*Διακοπή*
MUSIC	macitentan	2013	%change in FVC	Αρνητική
Iloprost (DB01088) Inhaled Iloprost in Adults With Abnormal Pulmonary Pressure and Associated With Idiopathic Pulmonary Fibrosis	Inhaled iloprost	2007	6MWD	Αρνητική

							Negative
							Equivocal
							Positive
							Positive
							Equivocal
							Negative
							Negative
							Positive
							Equivocal
							Negative
							Positive
							Negative
							Positive
RISE-IIP (NCT02138825)	IPF	RCT	147	Riociguat	Terminated early for harm	To be published	Negative

Αποκατάσταση

The evidence of benefits of exercise training in interstitial lung disease: a randomised controlled trial

Table 6 Stepwise multiple linear regression model for change in 6MWD following intervention

	B	SE of B	Standardised β	p Value	R^2 (%)
Change from baseline to 9 weeks					
Constant	58.468	21.572		**0.008**	
Group	36.595	11.722	−0.296	**0.002**	
Baseline 6MWD (m)	−0.141	0.045	0.297	**0.002**	15
Change from baseline to 6 months					
Constant	−12.182	36.166		0.737	
PASP (mm Hg)	−1.544	0.637	−0.266	**0.018**	13
FVC (mL)	0.021	0.010	0.224	**0.044**	

p Values <0.05 were considered statistically significant.
6MWD, six-minute walk distance; B, unstandardised coefficient; Group, exercise versus usual care with usual care group as reference category; PASP, pulmonary artery systolic pressure; R^2, R square—proportion of variation in change in 6MWD explained by the model.

Dowman LM et al, Thorax 2017

Safety and efficacy of exercise training in various forms of pulmonary hypertension

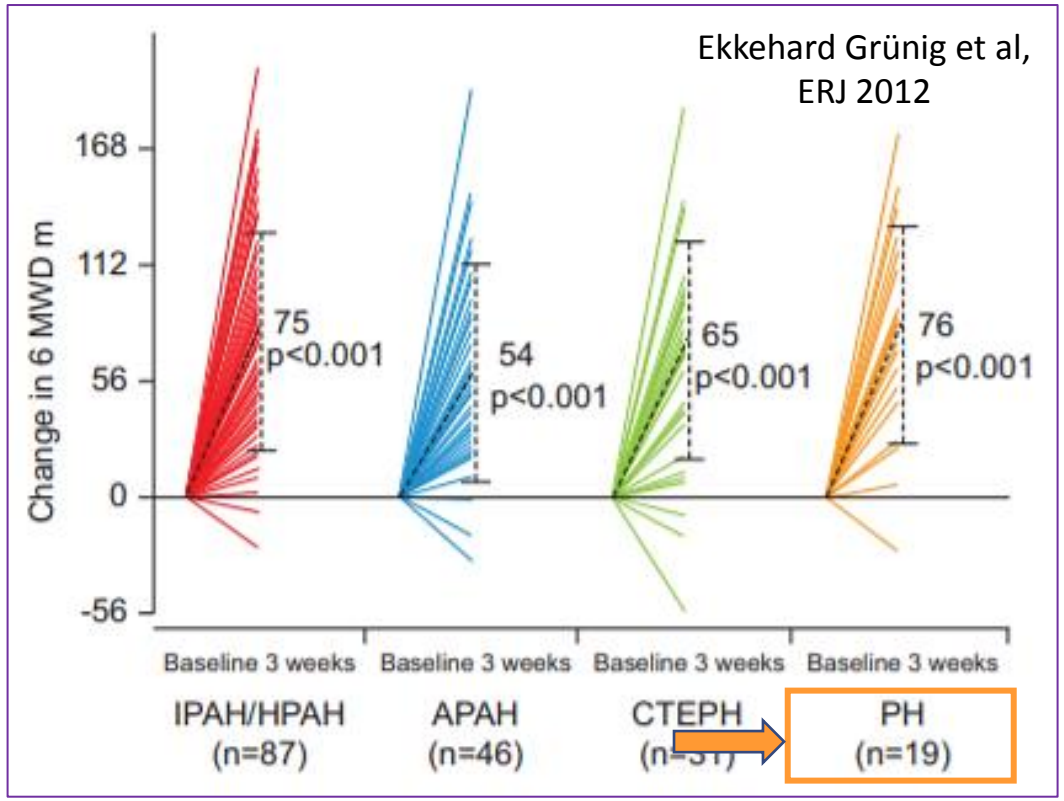

pulmonary hypertension due to respiratory or left heart diseases

Pirfenidone και Nintedanib?

CPEF-PH

Prevalence: 28-80% by echo, 68% by RHC

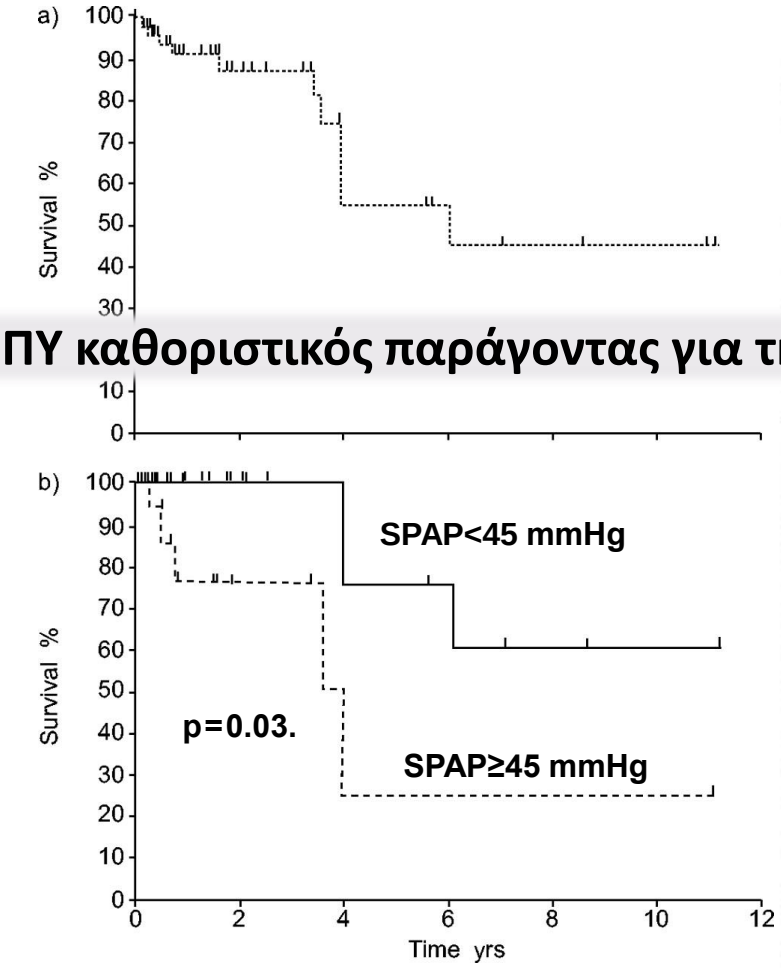

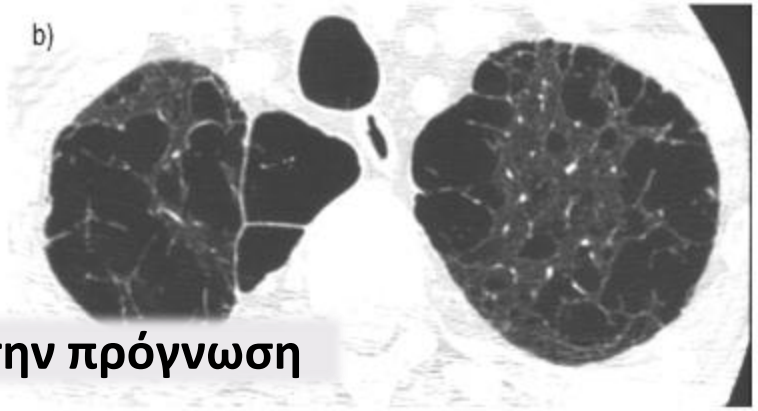

Η παρουσία ΠΥ καθοριστικός παράγοντας για την πρόγνωση

V. Cottin et al. Eur Respir J 2005;26:586-593

Sarcoidosis PH- SAPH

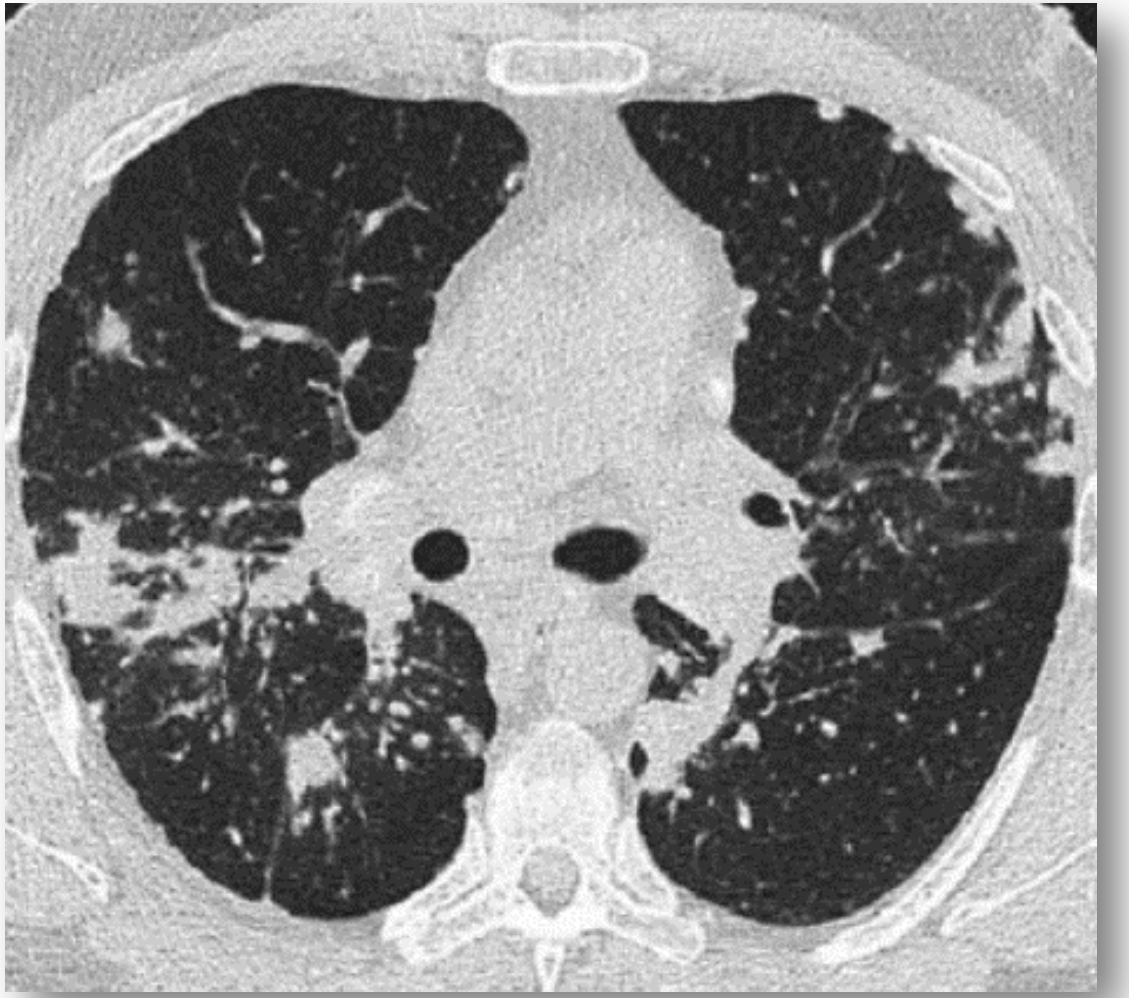

Πολυπαραγοντική SAPH

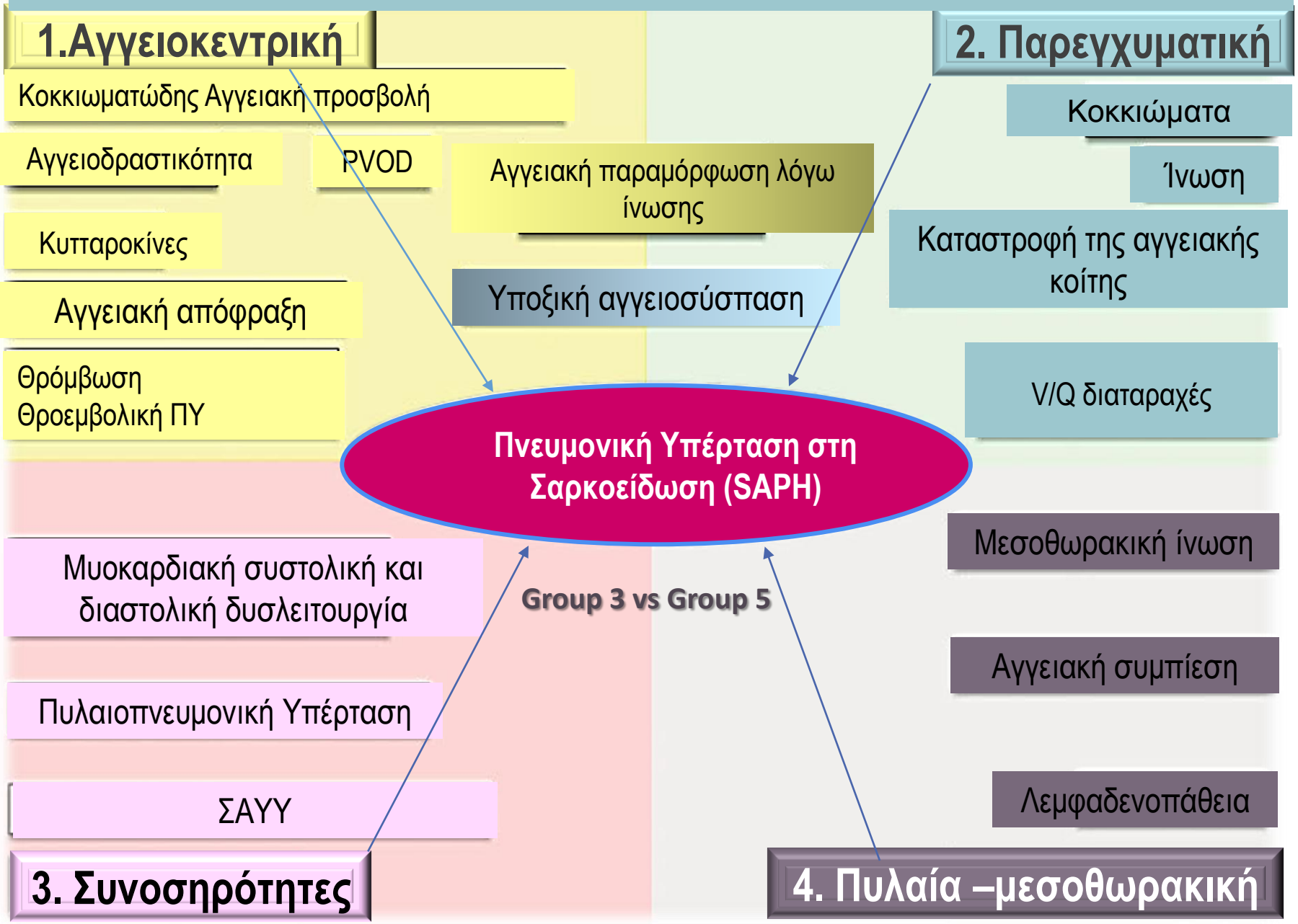

SAPH

6-20%

Συχνή (75%)

σε «προχωρημένη σαρκοείδωση»

AF Shorr et.al. -ERJ 2005

Table 1
Features of 176 patients with SAPH.

	N	SAPH
Number		176
Age		58 (34,81)[a]
Female:Male		125:51 (71%:19%)[b]
White/Black/Asian/Middle Eastern		57:96:5:19 (32%:55%:3%:11%)
RA, mm Hg	165	5 (0,21)[a]
sPAP, mm Hg	176	55 (35, 109)[a]
dPAP, mm Hg	175	22 (7, 65)[a]
mPAP, mm Hg	176	35 (25, 62)[a]
PAWP, mm Hg	176	10 (1,15)[a]
Cardiac Output	160	5.3 (2, 10.3)[a]
Cardiac Index	130	2.82 (1.2, 5.04)[a]
PVR	160	5.49 (1.85, 20.49)[a]
FVC % predicted	168	60 (19, 132)[a]
FEV_1% predicted	169	54 (22, 119)[a]
FEV_1/FVC %	167	74 (21, 98)[a]
DLCO % predicted	139	37 (13, 94)[a]
Chest X-ray Scadding stage		
0	7	7
1	4	4
2	12	12
3	23	23
4	89	89
Six-minute walk test results [a]		
Distance walked (m)	142	305 (11,610)[a]
End of walk Borg	142	4 (0,10)[a]
End of walk oxygen saturation (%)	142	90 (47, 100)[a]
Change in saturation during walk	142	−5 (−50, 10)[a]

Baughman et.al. Respir Med. 2018 Jun,
Clinical features of sarcoidosis associated pulmonary hypertension: Results of a multi-national registry.

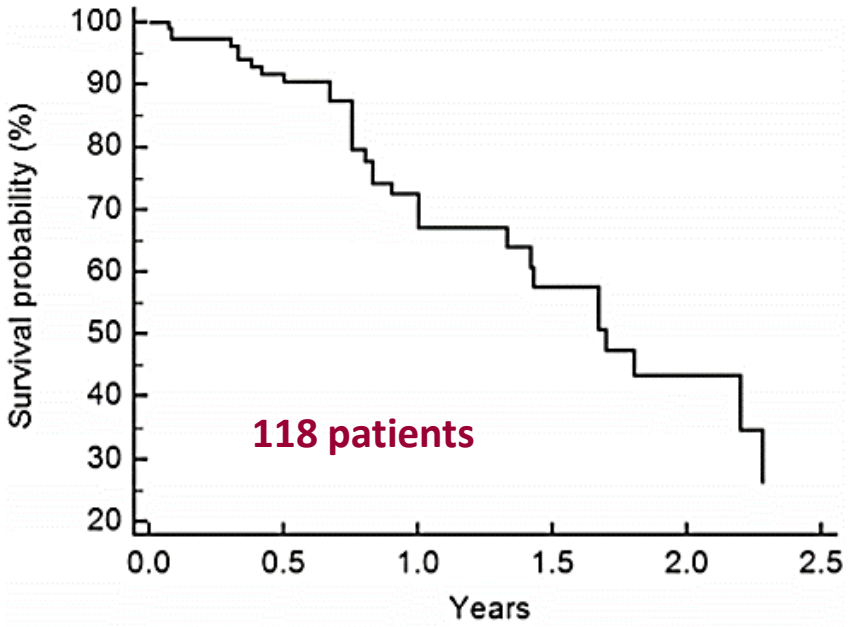

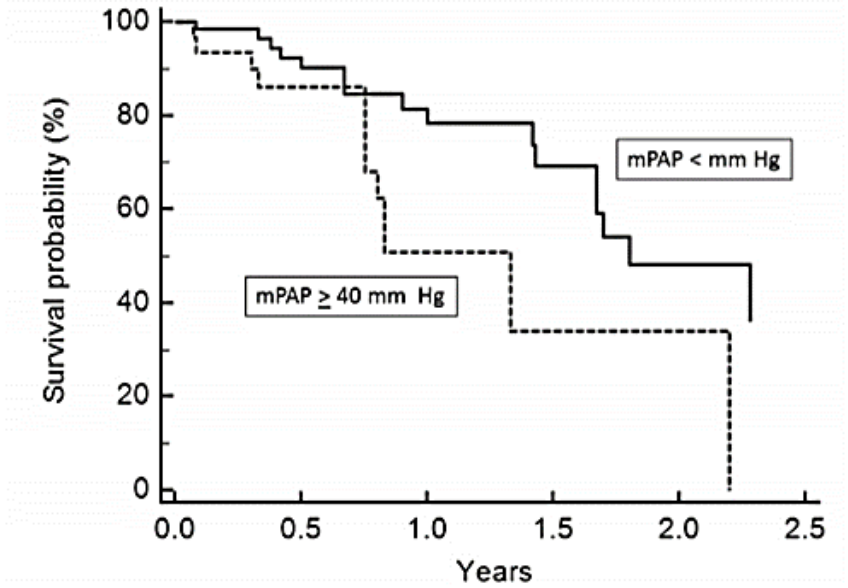

Initial Results of the Prospective Registry of Sarcoidosis Associated Pulmonary Hypertension (ReSAPH)

first serious event defined as hospitalization, transplant, or death with a median time to first serious event of 1.7 years (p<0.0225)/ time until death or transplant (p<0.0144)

Initial Results of the Prospective Registry of Sarcoidosis Associated Pulmonary Hypertension (ReSAPH)

R.P. Baughman

SAPH

Chest HRCT+V/Q lung scan
±pulmonary angiogram

PH λόγω αγγειακής συμπίεσης;

ΝΑΙ

18-F-FDG-PET

ΠΡΟΣΛΗΨΗ

ΑΝΟΣΟΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΟΧΙ ΠΡΟΣΛΗΨΗ

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ+/- ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ STENT

No haemodynamic improvement

ΟΧΙ

mPAP >35 mmHg
or 25–35 mmHg
with CI <2.5 $L \cdot min^{-1} \cdot m^{-2}$

No:
mild pulmonary hypertension

Symptomatic treatment

ΣΟΒΑΡΗ ΡΗ

ΑΓΓΕΙΟΔΙΑ-ΣΤΑΛΤΙΚΗ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

No haemodynamic improvement

Referral to lung transplant centre

Semin Respir Crit Care Med. 2017
Shlobin OA, Baughman RP.

Θεραπεία SAPH

	Μελέτη / No of pts	Θεραπεία	Έκβαση
Preston et al, Chest 2001	Προοπτική / 8	iNO, iv EPO, CCB	Βραχυ ↓PVR, mPAP, μακρο iNO
Milman N etal	Αναδρομική /8	sildenafil	↓PVR, mPAP
Boucly et al , ERJ 2017		ERA-60, PDE-5i-20 i.v. Epoprostenol-2 Inhaled iloprost-1 ERA+PDE-5i-12 ERA+prostanoid -2	↓PVR, mPAP Χωρίς μεταβολή 6MWT Παρόμοια επιβίωση με ομάδα που έλαβε μόνο ανοσοκ/κη αγωγή
Barnet et al, Chest 2009	Αναδρομική /22	Sildenafil-9 pts, bosentan- 12 pts, IV epoprostenol	↓PVR, mPAP ↑6MWT, WHO- FC
Baughman et al, Sarcoidosis Vasc Diffuse Lung Dis. 2009	Προοπτική/15	Inhaled Iloprost	↓PVR, mPAP ↑6MWT, SGRQ
Baughman et al, Chest 2014	RCT/35	Bosentan	↓PVR, mPAP Χωρίς μεταβολή 6MWT
Judson et al, Sarcoidosis Vasc Diffuse Lung Dis. 2011	RCT/21	Ambrisentan	Χωρίς μεταβολή 6MWT, δύσπνοια
Keir et al, Sarcoidosis Vasc Diffuse Lung Dis. 2014	Αναδρομική /33	PDE-5i, ERA, combo	↑6MWT, ↑TAPSE

ΣΥΝΔΡΟΜΑ ΥΠΟΑΕΡΙΣΜΟΥ

- **Κυψελιδική υποξία → υποξική αγγειοσύσπαση θεωρείται ο κύριος μηχανισμός**
- **Σύνδρομο παχυσαρκίας υποαερισμού (OHS-Obesity Hypoventilation Syndrome)**

  Αυξανόμενος επιπολασμός PH έως και >58%

- **Συνδυαζόμενο με ΣΑΥΥ- OSA overlap sd, COPD**

Η PH πιο σπάνια και πιο ήπια σε αμιγή OSA 20-30%.

Συσχέτιση με ημερήσια ↓PO2, ↑PCO2,↑BMI,

Σημαντικός ρόλος συννοσηροτήτων

(LHD, COPD, CTEPH)

- **PO2/ PCO2/ Ph/ ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ**

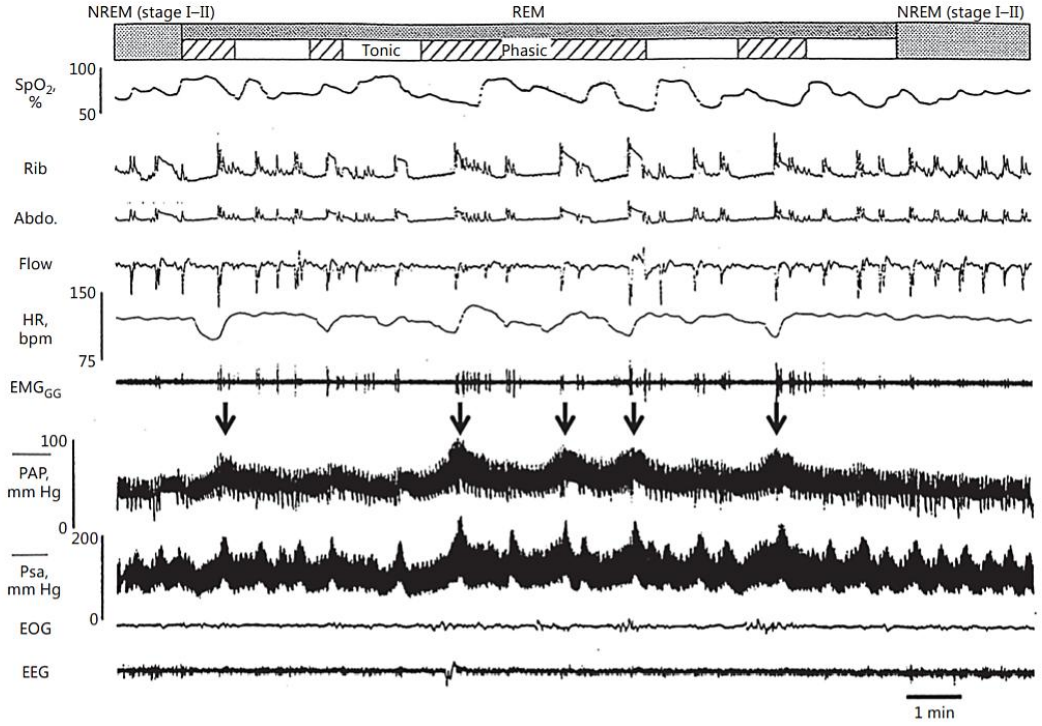

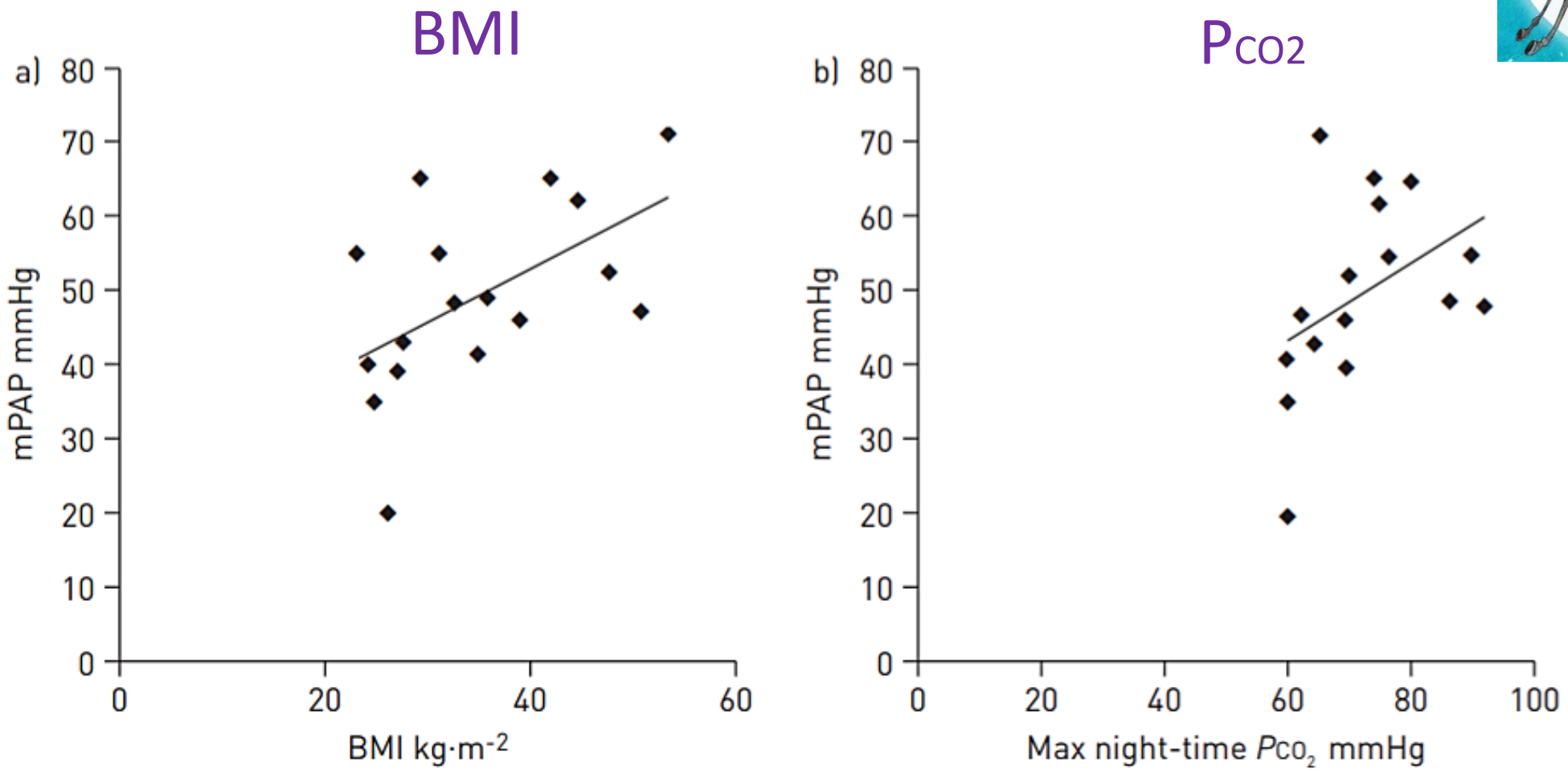

Held M ,Eur Respir J 2014; 43: 156–165

NIV

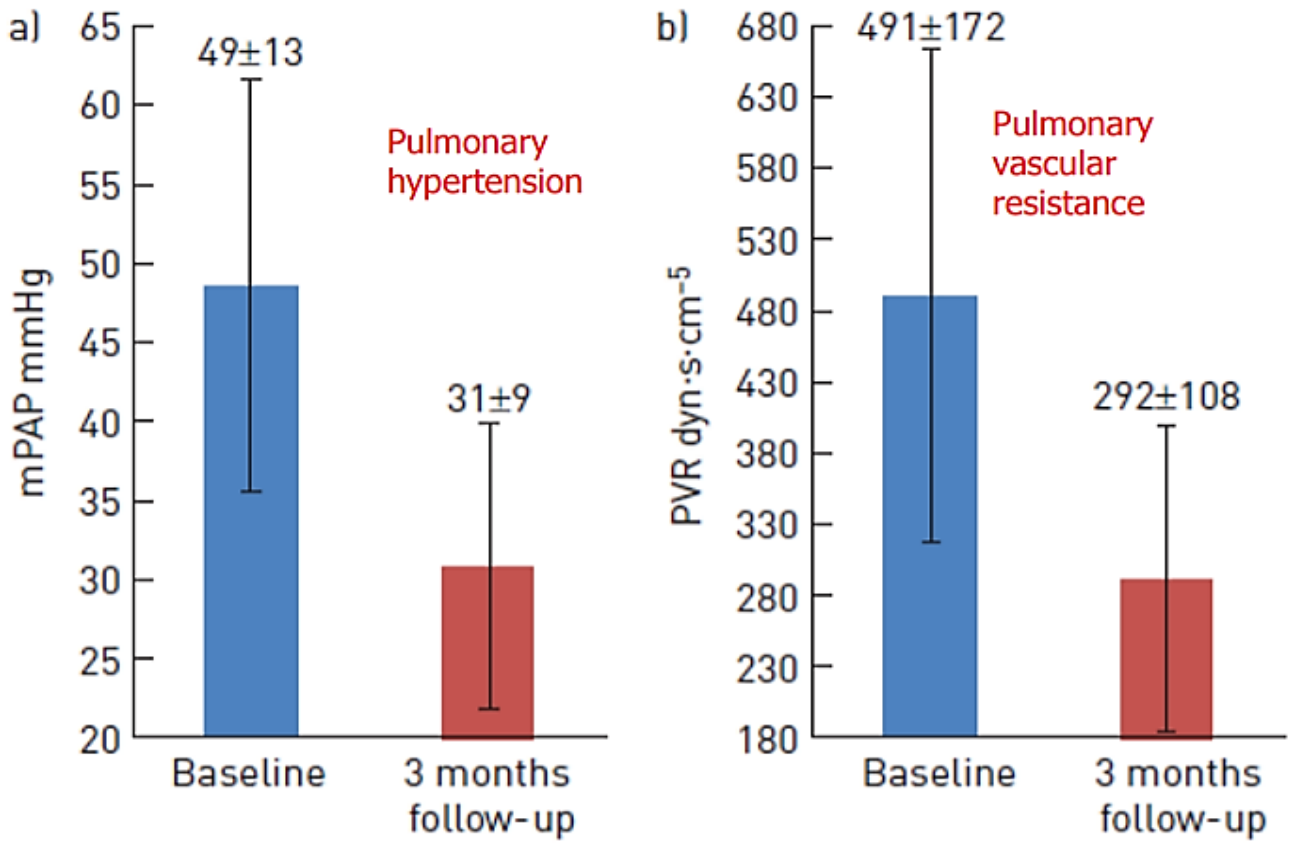

Held M ,Eur Respir J 2014; 43: 156–165

CPAP on mPAP in 20 patients with OSA

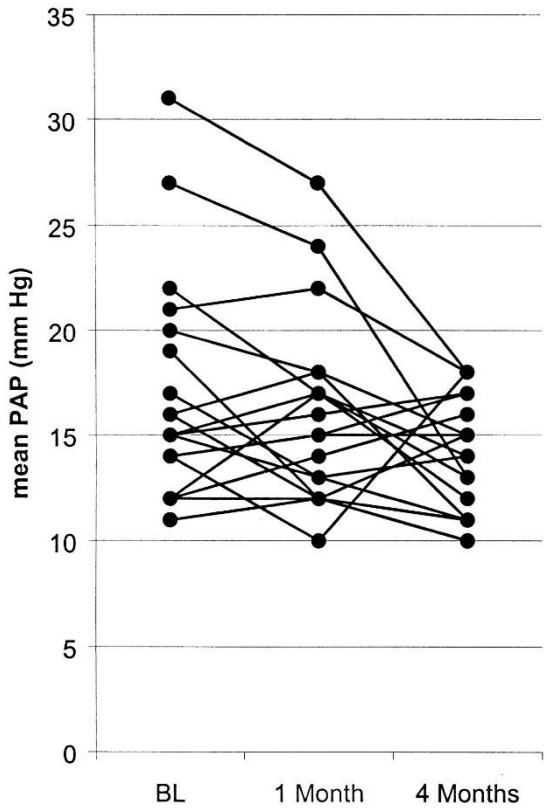

Sajkov D, Wang T, Saunders NA, et al. Am J Respir Crit Care Med 2002

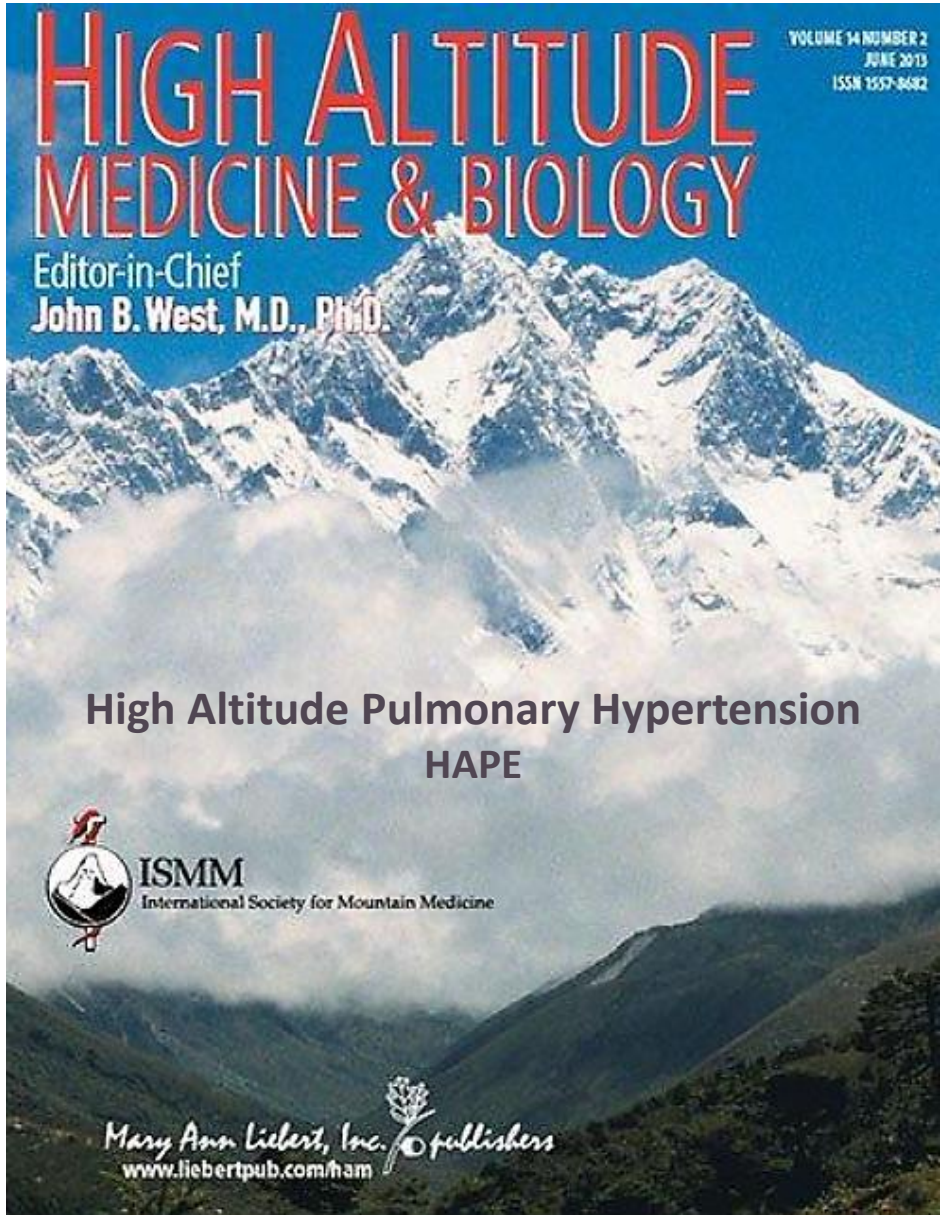

Κατηγοριοποίηση υψομέτρου

Altitude category	Height above sea level
(I) Moderate altitude	1500–2500 m
(II) High altitude **>2500m**	2500–3500 m
(III) Very high altitude	3500–5800 m
(IV) Extremely high altitude	>5800 m

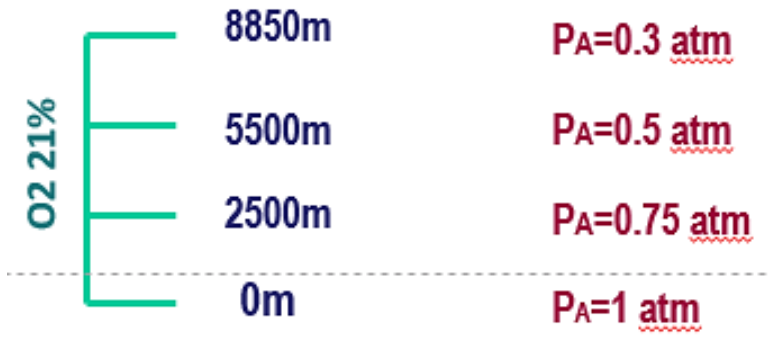

- **140 εκ. κατοίκους/ 40 εκ. επισκέπτες**
- **Επιπολασμός HAPH 5-23%**
- **Ιμαλάια/ Άνδεις/ Βραχώδη όρη**
- **Ορισμός: HAPH όταν mPAP >30mmHg**

International Society of Mountain Medicine

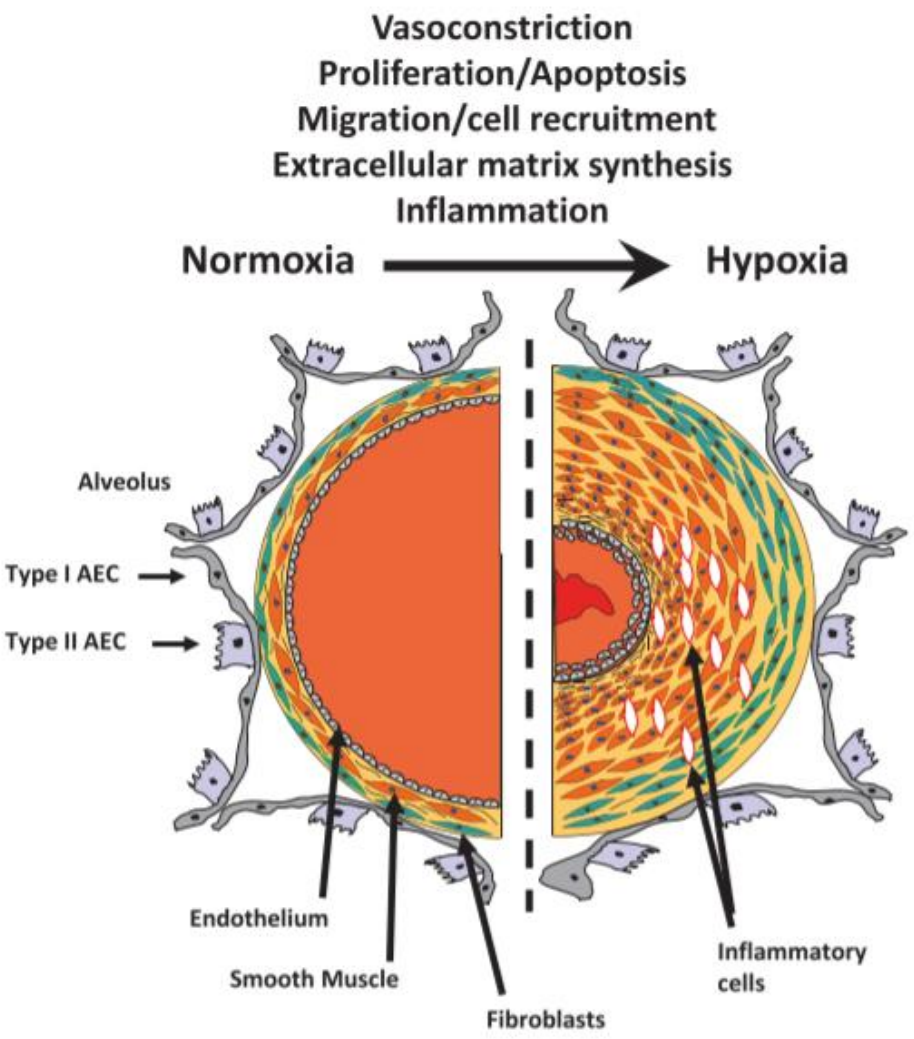

CELLULAR AND MOLECULAR MECHANISMS

Vasomotor tone

ROS	PGI_2
TRPC6	NO-sGC-cGMP axis
K- and Ca-channels	Endothelin
Rho kinase	Serotonin

Abnormal proliferation

HIF
Growth factors (PDGF, FGF)
Metabolic changes
Matrix metalloproteinases

Inflammation/recruitment

Cytokines and chemokines	Adhesion molecules
IL-1b and IL-6,	ICAM
CCL2(MCP-1),	VCAM
CXCL12(SDF-1),	ELAM
CCL5(RANTES),	
GM-CSF,	
CD40L	

Epigenetics

HADC: Class 1
MicroRNAs: eg miR17, miR21, miR124, miR145, miR210
.

Αγγειοσύσπαση + Αναδιαμόρφωση + Ερυθροκυττάρωση

Θεραπεία- Αναστρεψιμότητα

- **Κάθοδος σε χαμηλότερο ύψος:**

Η HAPE αναστρέφεται σε επανέκθεση σε νορμοξία/ επιστροφή στο επίπεδο της θάλασσας

- **Sildenafil/ PDE-5inh:** μικρές σειρές
- **Bosentan**

sPAP, CI, 6MWT, Hgb

2005	Aldashev et al. 2005 [46]	Double-blind, randomized, placebo-controlled trial	Patients with high altitude PH ($n = 22$)	Naryn region, Kyrgyzstan (2500–4000 m)	**Sildenafil**	Sildenafil had a significant treatment effect versus placebo in terms of mean PAP (−6.7 mm Hg [95% CI: −11.6 to −1.8]; $p = 0.010$) and 6MWD (+43.5 m [95% CI 13.4 to 72.6]; $p = 0.007$)
2010	Jin et al. 2010 [47]	Meta-analysis of randomized, controlled trials	Patients with high altitude PH ($n = 218$ [in 10 trials])	(>2500–5400 m)	**PDE5inh**	PDE5 inhibitors had a significant treatment effect versus control in terms of PASP at rest (weighted mean difference −7.5 mm Hg [95% CI: −10.9 to −4.2]; $p < 0.0001$), and no significant effect on systolic blood pressure and heart rate at rest and during exercise
2012	Pham et al. 2012 [53]	Double-blind, randomized, placebo-controlled, crossover trial	Volunteers ($n = 15$)	Acute (90 min) normobaric hypoxia equivalent to altitude of ~4300 m	**Bosentan**	Compared with placebo, bosentan blunted the hypoxia-induced rise in PASP by 6.4 mm Hg ($p = 0.063$) and 5.2 mm Hg ($p = 0.002$) in participants with and without a history of high altitude pulmonary edema, respectively

Περιεχόμενα

1. **Χαρακτηριστικά ΠΥ – Παθοφυσιολογικοί μηχανιασμοί**
2. **Αναπνευστικά νοσήματα που εμφανίζουν ΠΥ**
3. **Γενικές Αρχές- Συμπεράσματα**
   - **Υποψία- διερεύνηση PH σε γνωστό αναπνευστικό νόσημα**
   - **Πότε παραπέμπω για RHC**
   - **Πρόγνωση Group 3 με PH- Σύγκριση με άλλες ομάδες**
   - **Αρχές θεραπείας**
   - **Συμπεράσματα**

Διερεύνηση ΠΥ σε ασθενή με Γνωστό Αναπνευστικό Νόσημα

ΥΠΟΨΙΑ

Συμπτώματα και σημεία
Δύσπνοια δυσανάλογη, ↑P2, ΗΚΓ,↑BNP-nT proBNP

PFT's
DLCO<40%, FVC/DLCO>1.5

6MWT
↓απόσταση <250m, σημαντικός αποκορεσμός<88%, Borg↑

CT
Έκταση νόσου/
Αυξημένη PA/AO>1

CPET

ΕΝΙΣΧΥΣΗ

ECHO
TRV max, PASP
RV δυσλειτουργία

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ

RHC
Παραπομπή

Steven Nathan, Nice 2018

Διερεύνηση ΠΥ σε ασθενή με Γνωστό Αναπνευστικό Νόσημα

ΥΠΟΨΙΑ

Συμπτώματα και σημεία
Δύσπνοια δυσανάλογη, ↑P2, ΗΚΓ,↑BNP-nT proBNP

PFT's
DLCO<40%, FVC/DLCO>1.5

6MWT
↓απόσταση <250m, σημαντικός αποκορεσμός<88%, Borg↑

CT
Έκταση νόσου/
Αυξημένη PA/AO>1

CPET

ΕΝΙΣΧΥΣΗ

ECHO
TRV max, PASP
RV δυσλειτουργία

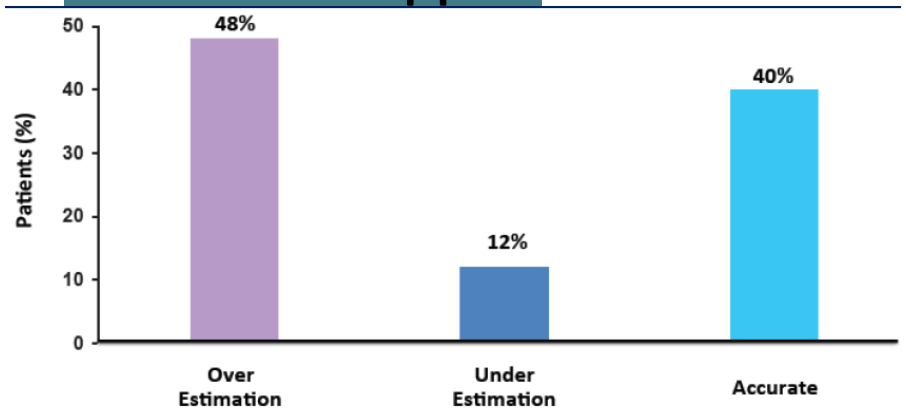

Nathan SD, et al. Respir Med. 2008;102:1305-1310

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ

RHC
Παραπομπή

Steven Nathan, Nice 2018

RHC- Χρόνια πνευμονικά νοσήματα

TABLE 33 Recommendations for pulmonary hypertension due to lung diseases

Recommendations	Class[a]	Level[b]	Ref.[c]
RHC is not recommended for suspected PH in patients with lung disease, unless therapeutic consequences are to be expected (e.g. lung transplantation, alternative diagnoses such as PAH or CTEPH, potential enrolment in a clinical trial)	III	C	[169]

- **RHC** παραμένει το **Gold Standard** για τη διάγνωση PH
- Η υποψία ύπαρξης PH **δεν επιβάλει πάντα** διενέργεια RHC

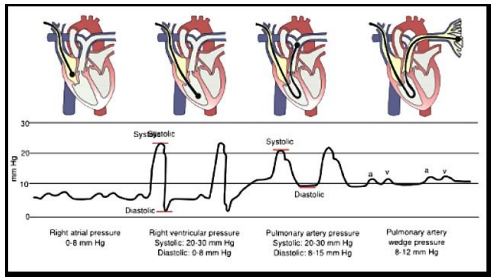

- **RHC πρέπει να γίνεται**
  - Μεταμόσχευση πνεύμονα- **προμεταμοσχευτικός έλεγχος**
  - Υποψία συνύπαρξης **διαστολικής/συστολικής δυσλειτουργίας LV/ CTEPH**
  - Σοβαρού βαθμού PH- **δοκιμή θεραπείας ή εισαγωγή σε κλινικές μελέτες**
- **RHC θα μπορούσε να γίνει**
  - Κλινική επιδείνωση, δυσανάλογη της βαρύτητας του αναπνευστικού νοσήματος
  - Ανάγκη ακριβούς προγνωστικής εκτίμησης

2015 ESC/ERS Guidelines for the diagnosis and treatment of pulmonary hypertension

1. Σε όλες τις περιπτώσεις η παρουσία ΠΥ σε αναπνευστικό νόσημα συνεπάγεται χειρότερη πρόγνωση

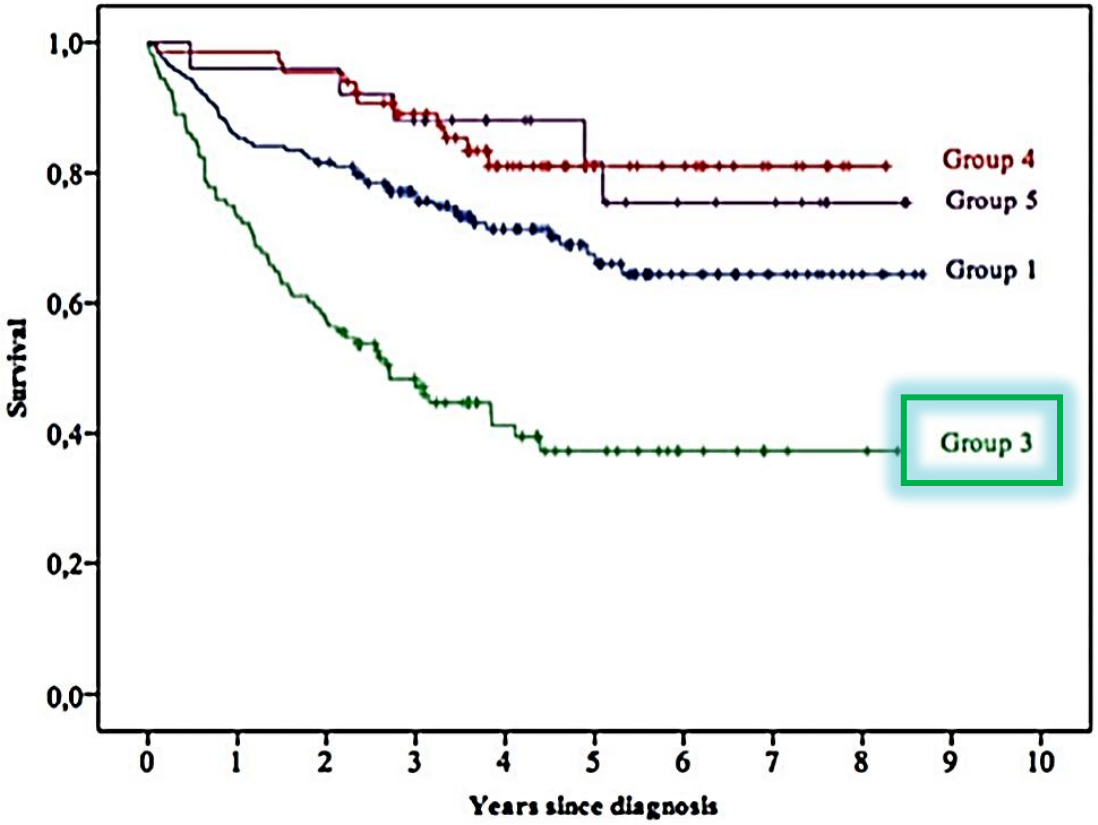

Numbers at risk									
Group 1	164	139	132	125	119	115	115	115	115
Group 3	109	79	61	51	47	45	45	45	45
Group 4	65	64	61	57	54	53	53	53	53
Group 5	25	24	23	22	20	20	20	20	20

N Chebib, Pulm Circ 2018

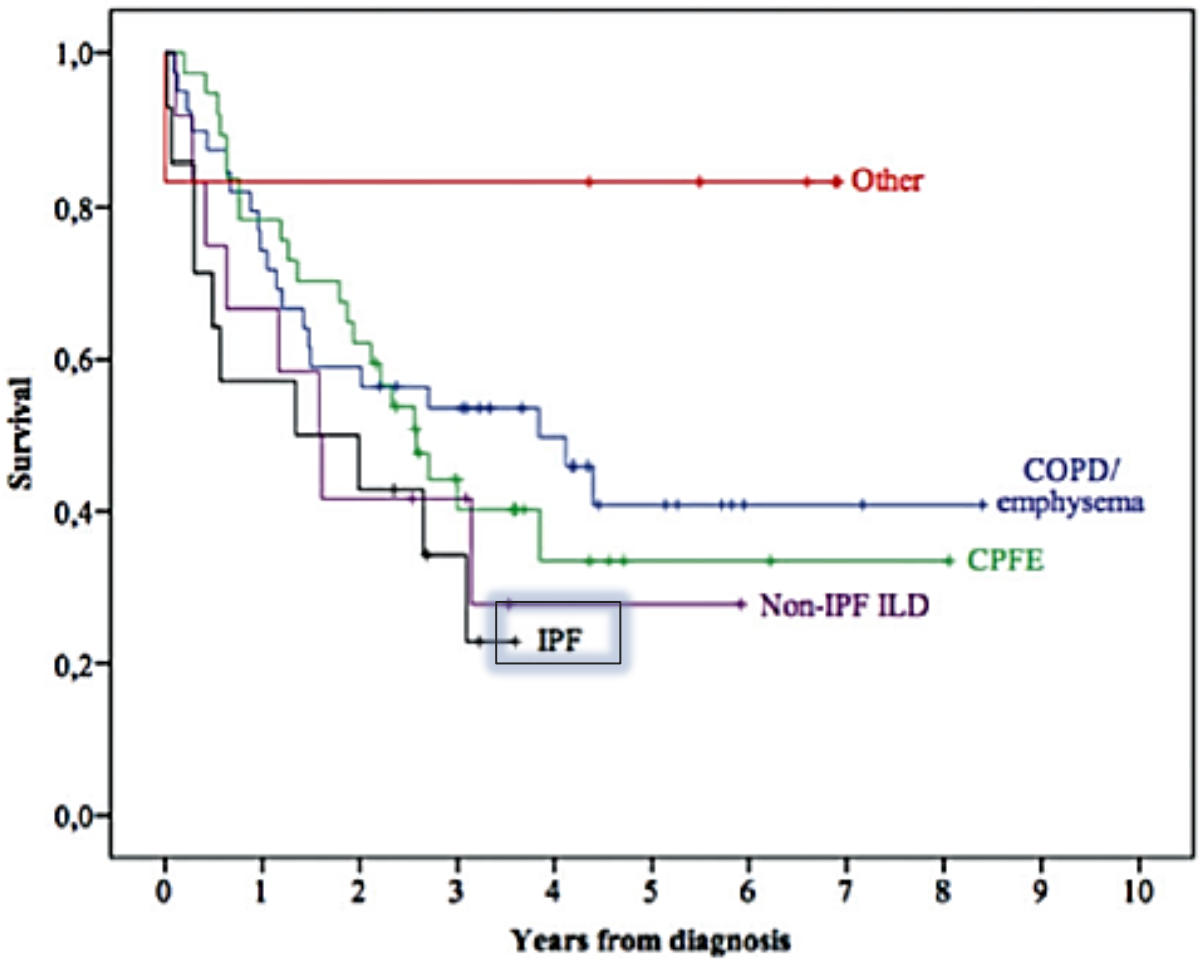

Numbers at risk

COPD	40	28	21	19	17	15	15	15	15
CPFE	37	28	23	16	15	14	14	14	14
IPF	14	8	6	4					
Non-IPF ILD	12	6	3	2	2	2	2		
Other	6	5	5	5	5	5	5	5	

N Chebib, Pulm Circ 2018

2. Βέλτιστη θεραπεία υποκείμενης νόσου/ LTOT σε χρόνια υποξαιμία /Μελέτες συστήνουν αποκατάσταση

Weitzenblum E, Sautegeau A, Ehrhart M, et al.
Am Rev Respir Dis 1985;

Dowman et al. Thorax 2017
The evidence of benefits of exercise training in interstitial lung disease: a randomised controlled trial

Grunig et al, ERJ 2012
Safety and efficacy of exercise training in various forms of pulmonary hypertension

3. Η χρήση φαρμάκων για PAH δε συστήνονται για ΠΥ σε πνευμονικά νοσήματα

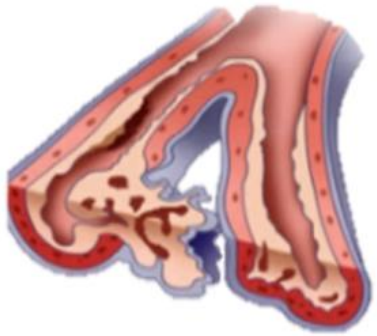

ESC/ERS GUIDELINES

Recommendations	Class[a]	Level[b]
The use of drugs approved for PAH is not recommended in patients with PH due to lung diseases	III	C

4. Μεταμόσχευση

1. Σε όλες τις περιπτώσεις η παρουσία ΠΥ σε αναπνευστικό νόσημα συνεπάγεται χειρότερη πρόγνωση

2. Βέλτιστη θεραπεία υποκείμενης νόσου/
LTOT σε χρόνια υποξαιμία /Μελέτες συστήνουν αποκατάσταση

3. Η χρήση φαρμάκων για PAH δε συστήνονται για ΠΥ σε πνευμονικά νοσήματα

Συστήνεται εξατομίκευση

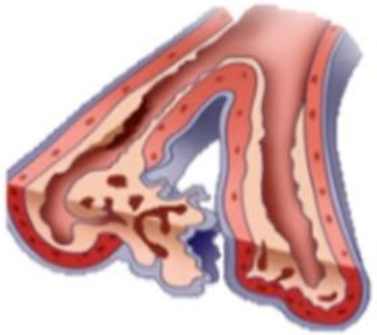

ESC/ERS GUIDELINES

Recommendations	Class[a]	Level[b]
The use of drugs approved for PAH is not recommended in patients with PH due to lung diseases	III	C

4. Μεταμόσχευση

DECEMBER 13, 2018

ERJ Early View

Series

Pulmonary hypertension in chronic lung disease and hypoxia

Evaluation of pulmonary hypertension (PH) in chronic lung disease (CLD).

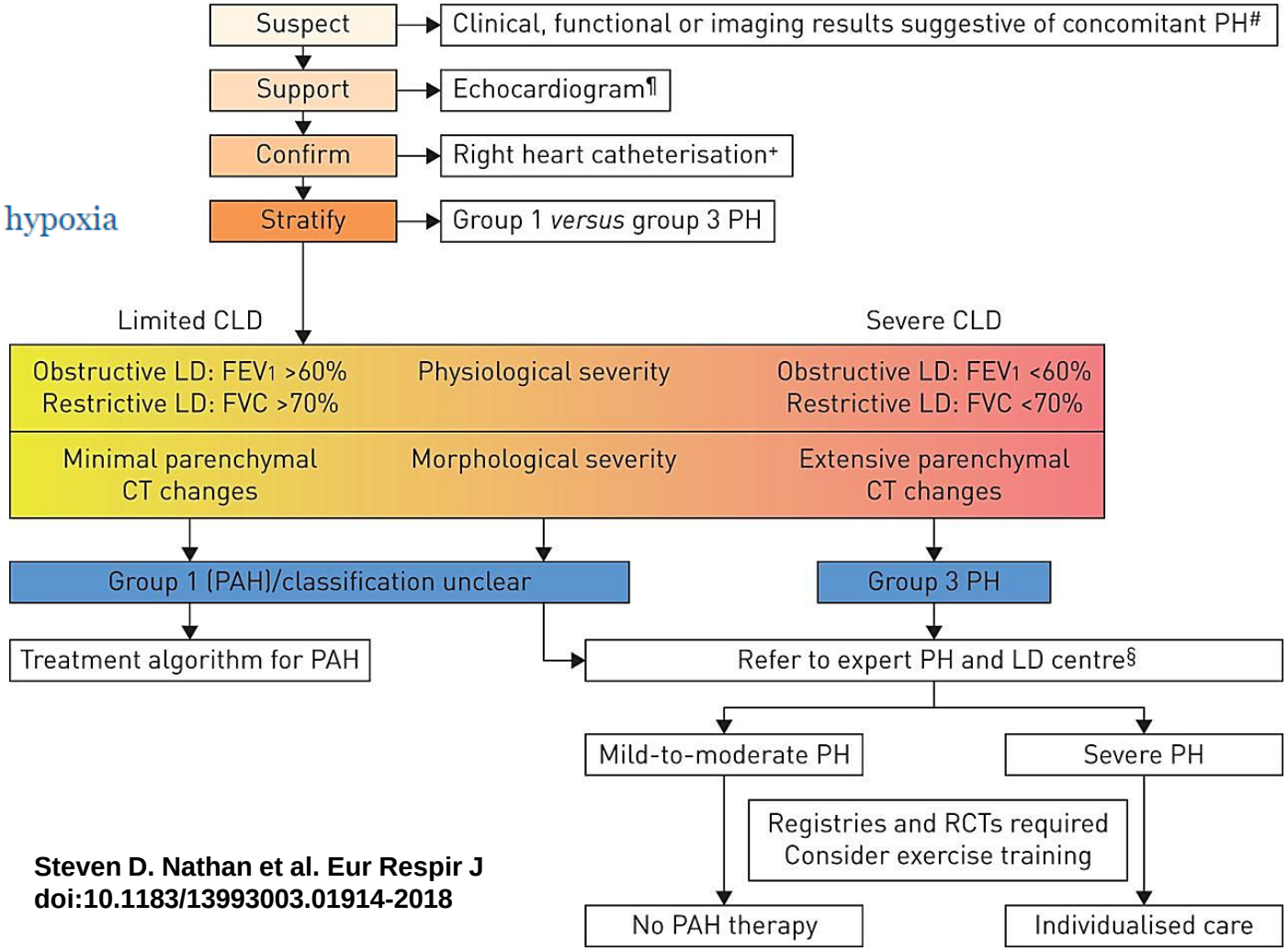

Steven D. Nathan et al. Eur Respir J
doi:10.1183/13993003.01914-2018

©2018 by European Respiratory Society

Αντιμετώπιση PH σε έδαφος αναπνευστικού νοσήματος

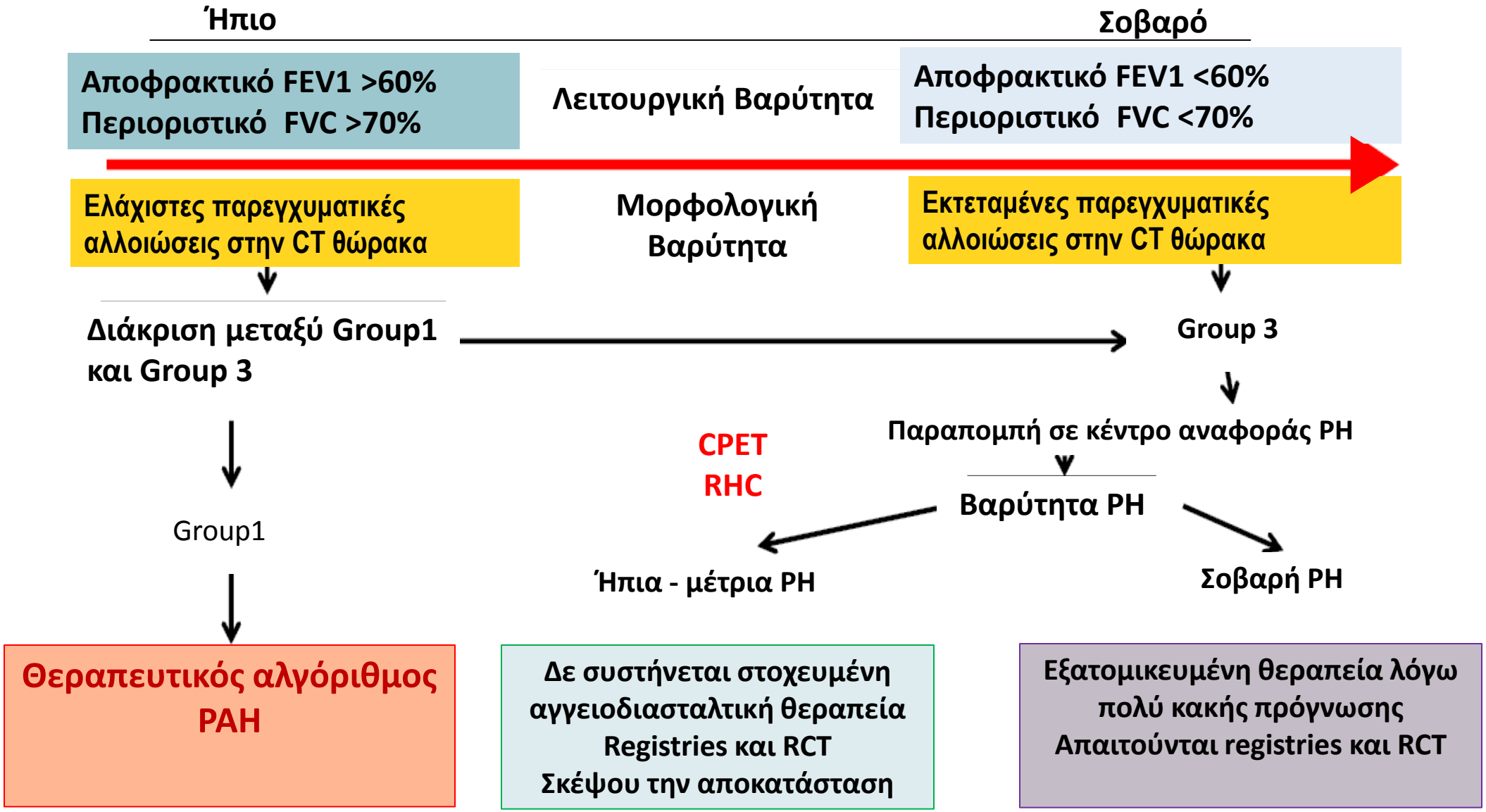

Καλά Χριστούγεννα
Ευχαριστώ

ERJ Express. Published on December 13, 2018 as doi: 10.1183/13993003.01914-2018

SERIES
WORLD SYMPOSIUM ON PULMONARY HYPERTENSION

CrossMark

Pulmonary hypertension in chronic lung disease and hypoxia

Lettieri, *Chest* 2006

(n=79)

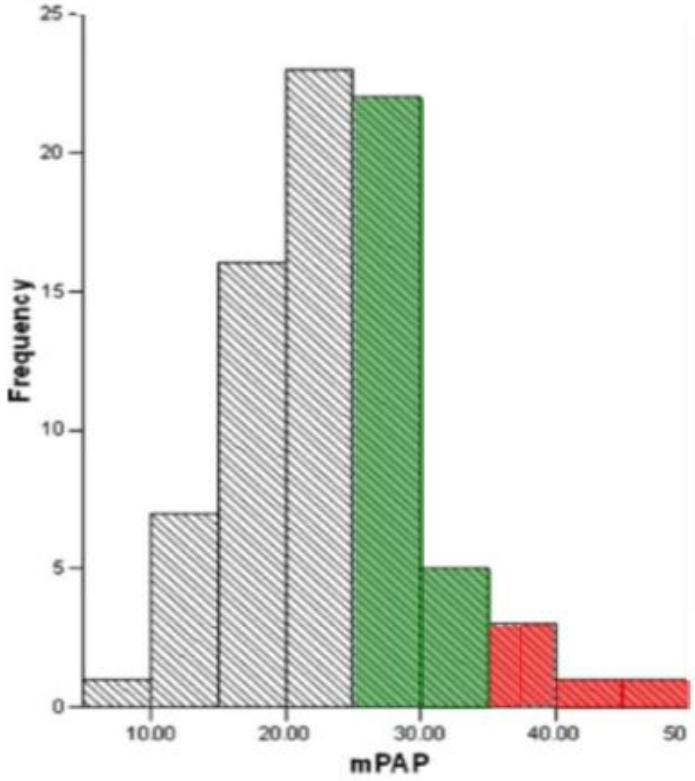

Raghu, *Eur Respir J* 2015

(n=488)

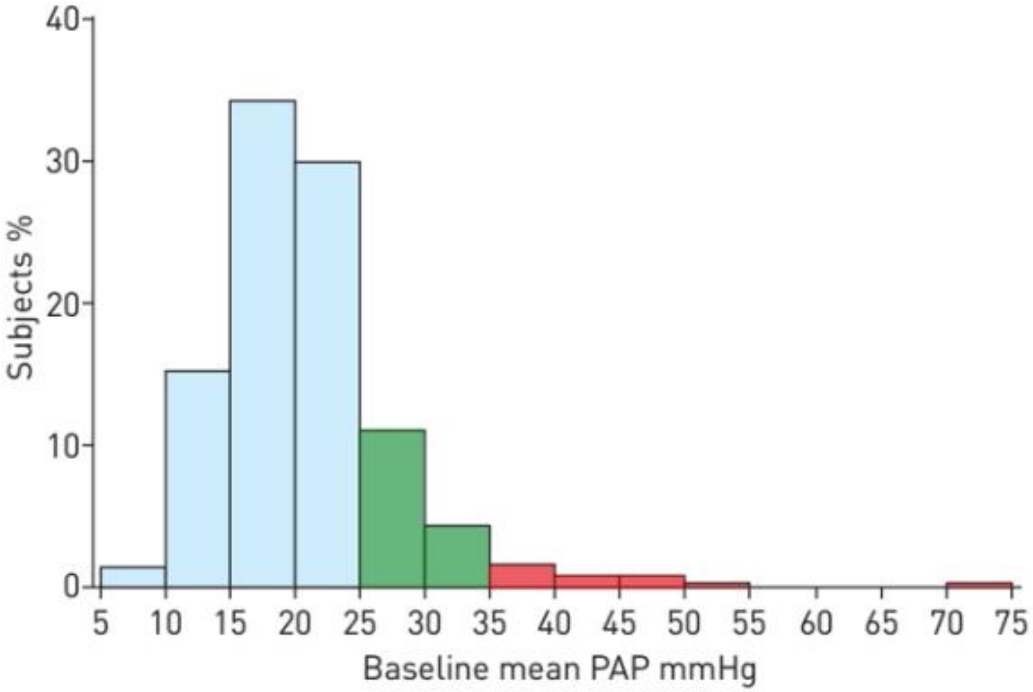

DECEMBER 13, 2018

ERJ Early View

Series

Pulmonary hypertension in chronic lung disease and hypoxia

TABLE 1 Criteria favouring group 1 *versus* group 3 pulmonary hypertension (PH)#

Criteria favouring group 1 (PAH)	Testing	Criteria favouring group 3 (PH due to lung disease)
	Extent of lung disease	
Normal or mildly impaired: • FEV_1 >60% pred (COPD) • FVC >70% pred (IPF) • Low diffusion capacity in relation to obstructive/restrictive changes	Pulmonary function testing	Moderate to very severely impaired: • FEV_1 <60% pred (COPD) • FVC <70% pred (IPF) • Diffusion capacity "corresponds" to obstructive/restrictive changes
Absence of or only modest airway or parenchymal abnormalities	High-resolution CT scan¶	Characteristic airway and/or parenchymal abnormalities
	Haemodynamic profile	
Moderate-to-severe PH	Right heart catheterisation Echocardiogram	Mild-to-moderate PH
	Ancillary testing	
Present	Further PAH risk factors (*e.g.* HIV, connective tissue disease, *BMPR2* mutations, *etc.*)	Absent
Features of exhausted circulatory reserve: • Preserved breathing reserve • Reduced oxygen pulse • Low $CO/\dot{V}O_2$ slope • Mixed venous oxygen saturation at lower limit • No change or decrease in P_{aCO_2} during exercise	Cardiopulmonary exercise test+ (P_{aCO_2} particularly relevant in COPD)	Features of exhausted ventilatory reserve: • Reduced breathing reserve • Normal oxygen pulse • Normal $CO/\dot{V}O_2$ slope • Mixed venous oxygen saturation above lower limit • Increase in P_{aCO_2} during exercise
Predominant haemodynamic profile		Predominant obstructive/restrictive profile